

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra systémového inženýrství

Bakalářská práce

**Rozhodovací proces absolventů středních škol při výběru
vysoké školy**

Hana Šimková

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hana Šimková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Rozhodovací proces absolventů středních škol při výběru vysoké školy

Název anglicky

The decision-making process of high school graduates in the selection of university

---

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat rozhodovací proces absolventů středních škol při výběru návazné vysoké školy. Rozhodování bude navrženo s pomocí modelů vícekriteriálního rozhodování. Před konstrukcí a výpočtem modelů budou vybrána rozhodovací kritéria a určeny preference rozhodovatelů. Dílčím cílem je popis a hodnocení celého rozhodovacího procesu a vypracování doporučení pro praxi.

Metodika

Teoretická část práce se bude zabývat analýzou rozhodovacích modelů a jejich využitelnost z praktického pohledu v souvislosti se zvoleným cílem práce. Bude využito komparace odborných zdrojů z oblasti rozhodovacích modelů, jejich syntéza do podoby poznatků, vztahů a zákonitostí využitelných v praktické části.

V rámci praktické části bude proveden modelový výběr vysoké školy za pomoci zvolené metody vícekriteriální analýzy variant. Budou stanovena rozhodovací kritéria a jejich preference budou zkoumány pomocí dotazníkového šetření u studentů prvních ročníků vybraných vysokých škol. Bude proveden průzkum možností studia na českých vysokých školách a shromážděny charakteristiky jednotlivých studijních oborů určité skupiny. Zvolenou metodou bude nalezena kompromisní varianta a formulována doporučení pro postup rozhodování v praxi.

Doporučený rozsah práce

35 – 40 stran

Klíčová slova

Rozhodovací model; vzdělávání; analýza dat; kritérium volby; absolvent

---

Doporučené zdroje informací

FIALA, Petr a MAŇAS, Miroslav, 1994. Vícekriteriální rozhodování: Určeno pro stud. všech fak. Praha: Vysoká škola ekonomická. ISBN 80-7079-748-7.

RUBEŠOVÁ, Jana, 2009. Souvisí úspěšnost studia na vysoké škole se středoškolským prospěchem? Pedagogická orientace. 19(3), 89-103. ISSN 1211-4669.

ŠUBRT, Tomáš, 2015. Ekonomicko-matematické metody. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-563-0.

ŠVECOVÁ, Lenka a FOTR, Jiří, 2016. Manažerské rozhodování: postupy, metody a nástroje. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-87865-33-0.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Ludmila Dömeová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra systémového inženýrství

Elektronicky schváleno dne 15. 11. 2019

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 11. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 12. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Rozhodovací proces absolventů středních škol při výběru vysoké školy" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 02. 03. 2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Ludmile Dömeové, CSc., za poskytnuté cenné rady a odborné vedení práce, za její čas a možnost osobních konzultací. Dále bych chtěla vyjádřit poděkování všem respondentům za jejich přínos pro praktickou část této bakalářské práce.

Rozhodovací proces absolventů středních škol při výběru vysoké školy

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na rozhodovací proces, kterým procházejí absolventi středních škol při výběru své další vzdělávací dráhy v podobě studia na vysoké škole. Pro analýzu tohoto procesu je na základě dotazníkového šetření mezi studenty vysoké školy, konkrétně Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, vytvořen model vícekritériálního rozhodování.

Dotazníkové šetření mezi studenty prvních ročníků bakalářského studia v prezenční formě výše uvedené fakulty slouží k určení jejich preferencí, na základě kterých je realizována konstrukce a vlastní výpočet rozhodovacího modelu studentů učitelství. Dílčím cílem práce je popis a hodnocení celého rozhodovacího procesu. Na základě získaných výsledků bylo vypracováno doporučení pro praxi.

Klíčová slova: Rozhodovací model; vícekritériální rozhodování; rozhodovací proces; vzdělávání; analýza dat; kritérium volby; studijní programy; absolvent střední školy; student vysoké školy; volba studijní cesty.

The decision-making process of high school graduates in the selection of university

Abstract

The bachelor thesis focuses on the decision making process which all high school graduates have to go through when choosing their university education. In order to analyse this process a multiple criteria questionnaire model is developed and given to university students of Palackeho University in Olomouc, pedagogical faculty.

The questionnaire given to full time university students in their 1st year of their bachelor degree of the above mentioned faculty is used to pinpoint their preferences. The decision making model is created on the basis of these preferences. Furthermore it is used to actually calculate the data. The sub-objectives of this thesis are the description and the evaluation of the whole decision making process. Recommendation was put together to be implemented in practice on the basis of the gained results.

Keywords: Decision making model; multiple criteria decision making model; decision making proces; education; data analysis; choice criteria; study programmes; high school graduate; university student; choice of study path.

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Teoretická východiska	12
3.1 Studium v terciálním vzdělávání.....	13
3.2 Vlivy působící na rozhodování o dalším vzdělávání	16
3.2.1 Sociální a rodinné vlivy na rozhodování žáků.....	16
3.2.2 Vliv společnosti na rozhodování žáků	18
3.2.3 Rizika rozhodování	19
3.3 Rozhodovací proces a metody rozhodování	21
3.3.1 Vícekriteriální rozhodování	22
3.3.2 Kritéria a varianty	23
3.3.3 Metody stanovení kritérií a jejich vah	25
4 Vlastní práce	27
4.1 Metodika	27
4.1.1 Popis výzkumného vzorku.....	28
4.1.2 Základní faktory pro stanovení kritérií	30
4.1.3 Volba rozhodovací metody – postupu řešení.....	32
4.2 Rozhodovací modely vlivu základních faktorů.....	34
4.2.1 Rozhodovací modely volby studijního oboru	34
4.2.2 Rozhodovací modely volby kombinace studijních oborů.....	36
4.3 Rozhodovací modely vlivu externích faktorů	39
4.4 Doplnkové faktory ovlivňující proces rozhodování.....	42
4.5 Výsledky a diskuse.....	43
5 Závěr.....	47
6 Seznam použitých zdrojů	48
7 Přílohy	51
Příloha 1.....	52

Seznam obrázků

Obrázek 1 Počet zájemců o studium na vysokých školách v letech 1999/00–2018/19.....	14
Obrázek 2 Důvod ke studiu na VŠ dle oboru preferované fakulty.....	15
Obrázek 3 Počáteční teoretická taxonomie kariérového rozhodování.....	20
Obrázek 4 Rozdělení respondentů podle pohlaví	28
Obrázek 5 Rozdělení respondentů podle velikost obce, ze které pocházejí	29
Obrázek 6 Velikost dojezdové doby respondentů na zvolenou fakultu.....	29
Obrázek 7 Preference studia na Pedagogické fakultě UP Olomouc	30

Seznam tabulek

Tabulka 1 Počet zájemců o studium na vysokých školách v letech 1999/00–2018/19	14
Tabulka 2 Důležitost důvodů v rozhodování o studiu na vysoké škole.....	16
Tabulka 3 Výsledky hodnocení důležitosti kritérií ze strany respondentů v procentech	31
Tabulka 4 Výsledky hodnocení důležitosti kritérií ze strany respondentů	32
Tabulka 5 Stanovení úrovně jednoho bodu	33
Tabulka 6 Stanovení vah jednotlivých kritérií.....	33
Tabulka 7 Rozhodovací model hlavních oborů v bakalářském stupni studia.....	35
Tabulka 8 Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání	37
Tabulka 9 Historie se zaměřením na vzdělávání	37
Tabulka 10 Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání	38
Tabulka 11 Rozhodovací model dle preference volby studia daného oboru	39
Tabulka 12 Rozhodovací model dle vlivu pohlaví	40
Tabulka 13 Rozhodovací model dle délky dojezdové doby na fakultu	41
Tabulka 14 Rozhodovací model dle velikosti obce – bydliště respondentů.....	42
Tabulka 15 Důležitost jednotlivých kritérií	44
Tabulka 16 Pořadí hlavních oborů dle průměrného počtu bodů.....	44
Tabulka 17 Pořadí kombinací hlavních a vedlejších oborů dle průměrného počtu bodů....	45
Tabulka 18 Vliv délky doby dojezdu na fakultu a velikosti obce	46
Tabulka 19 Preference zvolené fakulty a vliv pohlaví	46

1 Úvod

Každý člověk se ve svém životě dostává do mnoha situací, které vyústí v rozhodnutí. Rozhodovací proces je tedy běžnou a přirozenou součástí našeho života. Každé naše rozhodnutí znamená volbu, jak danou situaci vyřešíme nebo jak se v dané chvíli zachováme. Naše rozhodnutí nám mohou buď zásadně změnit náš život, nebo naopak zaniknou v běhu jiných událostí a dalších rozhodnutí. Běžné problémy, které nejsou pro nás významné (alespoň zdánlivě, v dané chvíli našeho rozhodnutí), zpravidla řešíme binárním rozhodnutím ano – ne, pro – proti. Naproti tomu jsou však rozhodnutí, o kterých víme, nebo přinejmenším tušíme, že na nich závisí naše budoucnost, náš život. Mezi tato rozhodnutí lze řadit volbu studijního zaměření a další vzdělávací dráhy, volbu profesní dráhy, rozhodnutí související s použitím velkých finančních prostředků, rozhodnutí související s naším zdravím a podobně. V těchto situacích jsme nuceni svá rozhodnutí důkladně promýšlet, uvážit možné varianty i důsledky a případně se i poradit s odborníkem – poradcem. Do stejných situací jako jednotlivec se ve svém osobním životě svým rozhodováním dostávají představenstva firem, politická grémia, vlády států, které tak řeší dopady svých rozhodnutí ať už na existenci firmy nebo vývoj státu či společnosti jako celku. Vícekriteriální analýza variant je jedním z mnoha nástrojů, který ve složitých situacích lze využít k rozhodování. Jedná se o rozhodnutí, která musí respektovat mnoho kritérií, často i protichůdných, při kterých nemusí být řešení na první pohled jednoznačné.

Jak jsme již uvedli, proces rozhodování je samozřejmou součástí jednání člověka, ale teprve v 18. století s rozvojem přírodních věd, matematiky i ekonomie se začínají objevovat první pokusy o exaktní formulaci těchto procesů. V této době formuluje Daniel Bernoulli teorii užitku, která se ve 20. století stala základem rozvoje vícekriteriálního hodnocení variant (Rothbard, 1995). Od druhé poloviny 20. století se pak v oboru vícekriteriálního rozhodování objevuje čím dál více publikací. V 70. letech minulého století vzniká i Mezinárodní společnost pro vícekriteriální rozhodování MCDM – International Society on Multiple Criteria Decision Making, která v současné době sdružuje 2708 členů z 96 zemí (International Society on Multiple Criteria Decision Making, 2019).

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat rozhodovací proces absolventů středních škol při výběru svého studia na vysoké škole a s tím související preference oboru či kombinace oborů. V našem případě se jedná o obory nebo kombinace oborů, které je možné studovat v rámci Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Dílčím cílem práce je popis a hodnocení celého rozhodovacího procesu s vypracovaným doporučením pro vysokoškolskou praxi.

2.2 Metodika

Teoretická část práce se zabývá procesem rozhodování žáků o jejich budoucí vzdělávací dráze, analýzou rozhodovacích modelů a jejich využitelnosti z praktického pohledu v souvislosti se zvoleným cílem práce. Pro realizaci teoretické části práce bylo využito komparace odborných zdrojů z oblasti rozhodovacích procesů žáků o jejich budoucí profesní a vzdělávací dráze, včetně principů rozhodování a tvorby rozhodovacích modelů. Dále byla provedena jejich syntéza do podoby poznatků, vztahů a zákonitostí využitelných v praktické části.

V rámci praktické části práce je proveden výběr metody vícekriteriální analýzy variant, na základě které je řešen celý rozhodovací proces. Před konstrukcí a výpočtem modelu byla formou dotazníkového šetření vybrána rozhodovací kritéria a stanoveny preference rozhodovatelů, studentů prvních ročníků Pedagogické fakulty UP v Olomouci v zimním semestru r. 2019. Zvolená metoda v konečném výsledku ukazuje, jaký obor či kombinace oborů je pro absolventy nejzajímavější a která z daných kritérií nejvíce ovlivňuje jejich rozhodování.

3 Teoretická východiska

Vzdělání bylo, je a nejspíše i bude jedním z určujících faktorů postavení člověka ve společnosti. Proces vzdělávání byl vždy považován za základní proces vývoje společnosti, přičemž v současné době je charakteristický především procesem neustálé změny. Z médií slyšíme o nezbytnosti permanentního učení a vzdělávání se, o přechodu k učící se společnosti. Význam vzdělávání je také někdy vnímán jako lék na řadu celospolečenských problémů, k nimž můžeme řadit například nutnost zvyšování konkurenceschopnosti, stabilizaci pracovního trhu atd. V České republice, podobně jako v jiných zemích, je vzdělání základním momentem, který ovlivňuje postavení člověka na trhu práce. I když v rozvinuté společnosti jsou možnosti pracovního uplatnění ve všech kategoriích vzdělání, přesto rozdíly ve finančním ohodnocení, charakteru vykonávané práce i profesní perspektivě zůstávají stále závislé na úrovni získaného vzdělání. Podle výzkumů společnosti Median¹ pro Člověka v tísní se ukazuje, že v České republice existuje poměrně výrazná souvislost mezi dosaženou úrovní vzdělání a sociálním zázemím. Tento výzkum vlastně potvrzuje obecně přijímaný názor, že při volbě vzdělávací cesty se lze setkat jak s názory, které ve vztahu k dosažení určité úrovně vzdělání a sociálního postavení vyzdvihují vliv inteligence, geneticky podmíněných vlastností i sociálně-psychologických charakteristik, tak s těmi, které uvádějí určující roli rodinného zázemí na vzdělanostní aspiraci rodičů, rodiny i širšího okolí. Například již práce Hausera a Sewella (1986) uvádí, že kromě rozumových schopností a zázemí má vliv na dosaženou úroveň vzdělání také vzdělanostní aspirace okolí, tj. rodičů, učitelů, známých a přátel. Podle této studie se neuplatňuje vliv sociálního původu přímo v podobě sociálně-ekonomických faktorů, ale nepřímou v podobě očekávání ze strany okolí. Také se zde uvádí, že rodiny s vyšším ekonomickým postavením vytvářejí pro své děti příznivější podmínky a lépe podporují jejich vzdělanostní cíle směrem k dosažení vyššího vzdělání.

---

¹ Výsledky šetření společnosti Median pro Člověka v tísní ukazuje, že 44 % rodičů se domnívá, že víceleté gymnázium dá dítěti podstatně více než čtyřleté gymnázium. Budoucnost vzdělání svých dětí vnímají více rodiče s vysokoškolským vzděláním, kdy víceleté gymnázium pro své děti plánuje více než třetina (37 %) vysokoškolsky vzdělaných rodičů. Zdroj: <https://www.varianty.cz/novinky/875-viceleta-gymnazia-rodice-a-budoucnost-deti-vyzkum-ukazuje-jake-jsou-korelace-mezi-vzdelanim-rodicu-a-prechodem-deti-na-gymnazia>.

3.1 Studium v terciálním vzdělávání

V každé zemi tvoří vysoké školy nejvyšší úroveň vzdělanosti. V České republice je v zákoně o vysokých školách (Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách) uvedeno, že: „*Vysoké školy jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy jsou vrcholnými centry vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti a mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti.*“

Vysoké školy mohou být z hlediska zřizovatele veřejné (zřizované zákonem), soukromé a také státní (zřizované zákonem a řízené příslušnými ministerstvy, jedná se o školy vojenské a policejní). Podle typu poskytovaných studijních programů lze vysoké školy rozdělit na univerzitní a neuniverzitní. Příslušný typ vysoké školy je uveden v jejím statutu a odpovídá rozhodnutí Akreditační komise České republiky (od roku 2016 Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství).

Absolvent střední školy zakončené maturitou nastupuje na vysokou školu většinou do bakalářského studijního programu a až po jeho absolvování může pokračovat v navazujícím magisterském studiu. Podle charakteru studijního programu, nenavazuje-li magisterský studijní program na bakalářský, se jedná o nestrukturované studium, v opačném případě je to studium strukturované.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky si vede statistiku o přijímaných žácích do terciálního vzdělávání, studujících studentech i počtech absolventů, kteří každoročně ukončují (ať úspěšně nebo neúspěšně) svá studia a odcházejí do praxe. Data jsou veřejně dostupná na stránkách ministerstva v sekci Statistické výstupy a analýzy (MŠMT-1, 2019). Z uvedených dat týkajících se uchazečů o studium vyplývá, že přihlášku ke studiu na vysoké škole podává každoročně od akademického roku 1999/2000 v průměru 115,6 tis. uchazečů. Data jsou uvedena v tabulce 1. Počet přihlášek ke studiu není pochopitelně rovnoměrný a je určen mnoha faktory majícími vliv na rozhodování žáků při podání přihlášky na vysokou školu. Na obrázku 1 jsou pak tato data znázorněna graficky v časovém sledu.

V roce 2012 vypracoval tým autorů Scio zprávu pod názvem *Motivace, priority a kvalita uchazečů o VŠ studium. Vybraná zjištění z projektů Vektor a Národní srovnávací zkoušky* (SCIO, 2012). V této studii je uváděno že: „*podíl nových studentů VŠ v populačním ročníku odpovídá situaci ve světě, celkově je však VŠ vzdělaných stále málo*“ (SCIO, 2012, s. 3). Jako motivace ke studiu na vysoké škole jsou pak respondenty uváděny

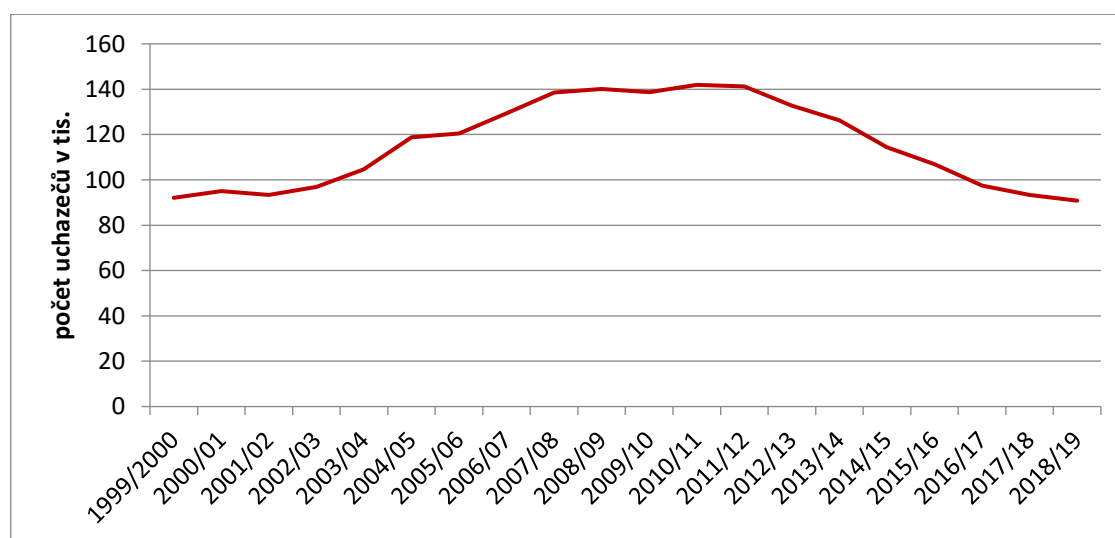
tři hlavní důvody: vzdělávat a zdokonalovat se, získat titul a získat žádanou pracovní pozici – viz obrázek 2 (SCIO, 2012).

Tabulka 1 Počet zájemců o studium na vysokých školách v letech 1999/00–2018/19

Rok	počet (tis)
1999/00	92,093
2000/01	95,08
2001/02	93,395
2002/03	96,91
2003/04	104,67
2004/05	118,759
2005/06	120,506
2006/07	129,355
2007/08	138,575
2008/09	140,095
2009/10	138,742
2010/11	141,912
2011/12	141,199
2012/13	132,806
2013/14	126,233
2014/15	114,385
2015/16	106,872
2016/17	97,464
2017/18	93,307
2018/19	90,828

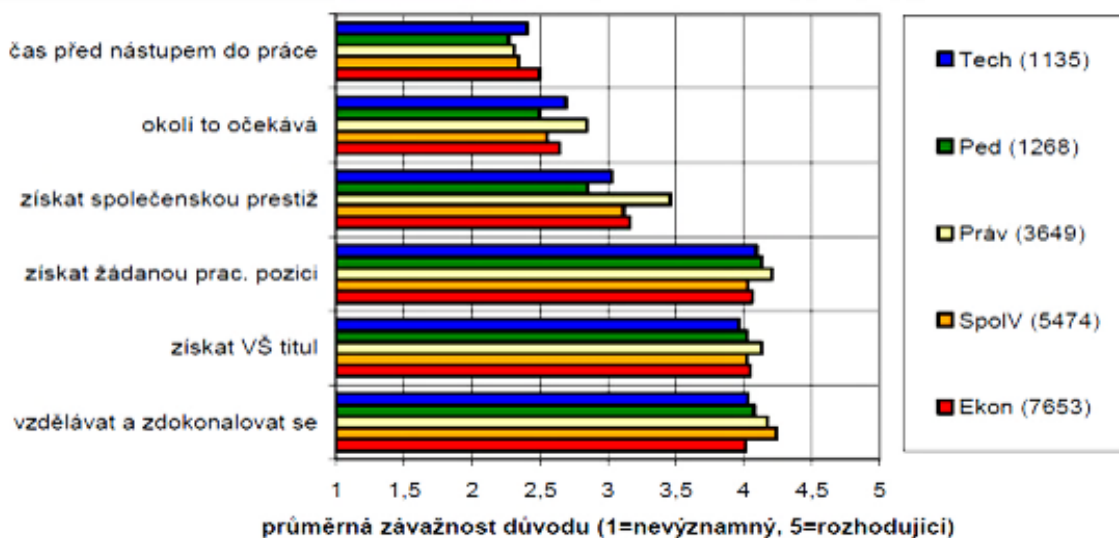
Zdroj: MŠMT-1 (2019)

Obrázek 1 Počet zájemců o studium na vysokých školách v letech 1999/00–2018/19

Zdroj: MŠMT-1 (2019)

Obrázek 2 Důvod ke studiu na VŠ dle oboru preferované fakulty

Zdroj: SCIO (2012)

V roce 2007 byl Masarykovou univerzitou organizován průzkum věnující se otázce motivace žáků ke studiu na vysoké škole. V tomto průzkumu byli osloveni studenti prvních ročníků. Tento průzkum nebyl otevřený, respondentům byla nabídnuta škála motivů, které měli posoudit z hlediska jejich významnosti při rozhodování o svém vstupu na vysokou školu. Z výsledků vyplynulo, že největší motivací je rozvoj osobnosti, tedy vzdělanost, získání znalostí a schopností. Následující důvody byly již pragmatičtější ve vztahu k budoucímu postavení na trhu práce, tj. získání vysokoškolského titulu, kariérních možností a budoucího výdělku. Mezi nejméně důležitými důvody se pak nacházel například tlak okolí – viz tabulka 2 (MU, 2007).

Z výše uváděných výzkumů a průzkumů lze dovodit nejen složitost stanovení faktorů, které mají rozhodující místo v rozhodování žáků o další vzdělávací dráze a o výběru vysoké školy, ale také určitou názorovou stálost v jejich preferencích, tj. vzdělávat se, získávat nové poznatky, rozšiřovat své dovednosti, zvyšovat své profesní schopnosti a být lépe připraven pro praxi a teprve na dalších místech uvádějí respondenti důvody, jako jsou získání vysokoškolského titulu nebo společenské prestiže. Hlad' o a Balcar (2012) ve svém výzkumu uvádějí, že „69,8 % žáků hlásících se po základní škole na střední školy ukončené maturitní zkouškou chtělo získat vysokoškolské vzdělání“ (Hlad' o a Balcar, 2012, s. 548). Snaha vzdělávat se je tedy velmi významným motivujícím faktorem i při přechodu žáků na střední školu.

Tabulka 2 Důležitost důvodů v rozhodování o studiu na vysoké škole

Kritérium	Důležité	Nedůležité
Rozvíjet svou vzdělanost, znalosti a schopnosti	94,8 %	3,9 %
Prohloubit své znalosti v oboru, který mne zajímá	93,0 %	3,1 %
Získat vysokoškolský titul	86,4 %	10,2 %
Získat možnosti dobré profesionální kariéry	83,2 %	12,1 %
Získat vzdělání pro konkrétní povolání, které chci vykonávat	81,5 %	13,6 %
Možnost vydělat si v budoucnu více peněz	70,9 %	20,4 %
Získat dobré postavení ve společnosti	60,9 %	26,7 %
Potkávat nové lidi	58,4 %	30,1 %
Chtěl/a jsem si prodloužit studentský život	47,3 %	33,6 %
Zatím jsem si ještě nechtěl/a hledat zaměstnání	29,0 %	38,4 %
Naplnit přání mých rodičů	20,9 %	51,5 %
Chtěl/a jsem se odstěhovat od rodičů a být nezávislý/á	16,8 %	49,2 %
Většina mých kamarádů šla také na vysokou školu	15,2 %	51,9 %
Nemohl/a jsem vymyslet, co jiného bych dělal/a	14,0 %	38,8 %
Pokračovat v rodinné tradici	7,5 %	53,1 %

Zdroj: MU (2007)

3.2 Vlivy působící na rozhodování o dalším vzdělávání

3.2.1 Sociální a rodinné vlivy na rozhodování žáků

U mnoha autorů zabývajících se vzdělávací a profesní dráhou lze nalézt celou řadu poznatků o faktorech ovlivňujících volbu těchto drah. Nejčastěji jsou spojeny se subjektivními sociálně-psychologickými aspekty u žáka spolu s jeho potenciálem, inteligenční dispozicí a sociálními faktory v podobě rodinného zázemí, školního prostředí a okruhu přátel.

Autoři Hauser a Sewell (1986) ve své publikaci uvádějí, že dosažené vzdělání ovlivňují jak mentální schopnosti a zázemí, tak vzdělanostní aspirace, které pomáhá utvářet sociální okolí, jako jsou rodiče, učitelé nebo kamarádi, a to z pohledu jejich očekávání. Ve výzkumech se také potvrzuje, že žáci s vyššími vzdělanostními aspiracemi svých cílů dosahují mnohem častěji než žáci, kteří mají nízké ambice, a také častěji následují rodiče jako své vzory, nebo z důvodu zachování si určitého svého statusu.

Hlavní určující roli ve volbě vzdělávací dráhy má, jak ostatně i vyplývá z výše uvedených výzkumů, především rodina. Tento trend se týká jak žáků při jejich přechodu ze základní školy na školu střední, tak návazně při přechodu ze střední školy na vyšší odbornou, případně vysokou školu. Podle Šťastnové a Drahoňovské (2012) se rodiče umisťují hned na druhém místě v pořadí za samotným rozhodnutím žáka. Rodiče mají zjevně přímý

a v mnohém určující vliv na rozhodnutí žáka o výběru vzdělávací dráhy, ovšem tento vliv může být i nepřímý, skrytý v jejich chování, postojích, vyjadřování, případně personifikaci dané aspirace (například v podobě vyjadřování se k určitému povolání pozitivně nebo negativně). Rodinné zázemí se tak může pro žáka v jeho volbě jevit jak ve smyslu motivujícím směrem ke zvyšování žákova sebehodnocení, tak naopak demotivujícím, snižujícím jeho sebedůvěru ve správnost svého rozhodnutí. Míra vlivu rodičů na volbu vzdělávací dráhy se pochopitelně liší, což je opět dáno osobnostními predispozicemi žáka. Zároveň se ale potvrzuje i trend posledních let, kdy dochází u žáků k nárůstu vzdělanostních aspirací v podobě nárůstu počtu žáků, kteří si přejí dosáhnout vysokoškolského vzdělání, neboť vnímají jeho význam pro svůj životní úspěch.

V souvislosti s vlivem rodičů na rozhodování jejich dětí nelze opomenout spojitost mezi jejich vzděláním a vzdělanostními aspiracemi jejich dětí. Výzkumy Šťastnové a Drahoňovské (2012) se zabývaly těmito otázkami a dokládají určitou identifikaci žáků se vzděláním jejich rodičů a později s jejich zaměstnáním. Z uvedených výzkumů vyplývá, že děti vysokoškolsky vzdělaných rodičů preferují spíše gymnázia a mají snahu pokračovat ve studiu na vysoké škole, kdežto děti absolventů učňovských škol upřednostňují spíše učební obory, případně obory s maturitou a v menší míře pak absolvují další studia na vysoké škole. Na základě těchto výzkumů lze dojít k závěru, že vliv rodičů udává spíše volbu typu studia nežli konkrétní obor a že také zde velkou roli hrají aspirace rodičů.

U vlivu rodiny se však nelze omezit jen na rodiče, ale je potřeba uvažovat i o širším okruhu příbuzných, jako jsou prarodiče, sourozenci atd. V té souvislosti lze zmínit Adlerovu teorii sourozeneckých konstelací udávající chování člověka podle pořadí narození sourozenců: „*Adler tvrdil, že každý si během dospívání vytváří svůj vlastní životní styl ... automaticky se přitom uplatňuje sourozenecká konstelace*“ (Leman, 1997, s. 123), mladší sourozenci tedy přebírají zkušenosti starších, nechávají se jimi inspirovat a vést ve svém rozhodování.

K dalším faktorům ovlivňujícím rozhodovací proces žáka o jeho dalším vzdělávacím postupu se obvykle řadí jeho kamarádi, spolužáci. Opět, podobně jako rodinné zázemí, mohou tito mít jak motivující, tak demotivující roli. Kamarádi a spolužáci mají poměrně velký význam v rozhodování žáka, kdy kamarády je ovlivněna až třetina absolventů učebních oborů a pětina absolventů maturitních oborů. Hlad'o (2012) dokonce uvádí, že

„žáci využívají při rozhodování rozhovory se svými kamarády jako jednu z abreaktivních² metod“ (Hlad’o, 2012, s. 70).

Kromě vlivu rodiny nebo kamarádů se na rozhodovacím procesu žáka podílí také škola a učitelé, i když podle výzkumů mají poměrně marginální roli (Šťastnová a Drahoňovská, 2012). Škola, učitelé, výchovní poradci nebo školní psychologové jsou zapojeni do procesu rozhodování spíše jako „zdroje informací“, ze kterých žák čerpá poznatky pro své rozhodnutí a konfrontuje je s dalšími informacemi a postoji, které mu slouží jako podklad k vlastnímu rozhodnutí. Škola prostřednictvím rámcových vzdělávacích programů a na ně navázaných školních vzdělávacích programů³ působí na žáky nejen autoritou učitelů nebo vychovatelů, ale především vzdělávací náplní, resp. obsahem jednotlivých vyučovacích předmětů. Přestože žáci nevnímají školu a učitele jako faktory působící na jejich volbu, škola svými aktivitami nepřímou působí na jejich sebepoznání a sebeuvědomění, čímž ovlivňuje i jejich rozhodování. Jak ostatně uvádí také Hlad’o (2011): *„Čas strávený ve škole zaručuje učitelům značný potenciál, aby se při volbě povolání stali klíčovým zdrojem kariérových informací, rad a pomoci“ (Hlad’o, 2011, s. 122).*

3.2.2 Vliv společnosti na rozhodování žáků

Současná měnící se společnost je spojena s robotizací a digitalizací, k tomu jsou vytvářena nová pracovní místa a ta stará, tradiční zanikají nebo jsou nahrazována stroji. Těmto změnám se musí přizpůsobovat společnost a lidé jako její součást se tak neustále vyrovnávají s měnícími se podmínkami. Tyto souvislosti jsou popisovány i v mnoha strategických dokumentech, jako je například připravovaná Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+, kde specifickým cílem je mj. zaměřit vzdělávání především na získání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život (MŠMT-2, 2019).

Profesní volba a s ní spojená volba vzdělávací cesty je nezbytným krokem jedince k jeho vstupu do praktického života a vytváří se již v době jeho vzdělávání na základní škole.

---

² Abreakce je odreakování, uvolnění akčního (afektivního) napětí. Zdroj: <https://slovník-cizích-slov.abz.cz/>

³ Rámcové vzdělávací programy tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Zdroj: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

Je tedy možné vysledovat, že s volbou vzdělávací dráhy úzce souvisí také profesní aspirace. Tyto aspirace se týkají profese, kterou jedinec hodlá v budoucnu vykonávat.

Rozvoj digitalizace a změny v průmyslu s sebou přináší změny v potřebách zaměstnavatelů, a tím vzniká tlak na změnu vzdělávání na všech úrovních škol – od základní až po vysoké. Tento tlak je veden jak na úrovni vzdělávací koncepce, tak na politické úrovni samospráv krajů, měst a obcí, které jsou zřizovateli převážné většiny škol. Podle Dzurilly, (2018): „*Digitální ekonomika představuje základní pilíř celospolečenských změn, které přináší tzv. čtvrtá průmyslová revoluce.... Digitální transformace je pro Českou republiku šancí k vnitřní modernizaci, přechodu na vzdělanostní ekonomiku a vznik domácích inovativních podniků s vysokou přidanou hodnotou.*“ (Dzurilla, 2018, s. 2 a 4). Stěžejním bodem změn je připravenost člověka na změny trhu práce, změny vzdělávání a klíčový je rozvoj digitálních dovedností a znalostí. Úspěch žáků ve škole a jejich volba profesního směřování jsou tedy dány nejen vůlí nebo osobnostními předpoklady, ale také vnějšími vlivy, kdy do procesu rozhodování žáků o jejich vzdělávacím a profesním směřování vstupuje programově stát, který právě tuto skutečnost řeší svou aktivní politikou zaměstnanosti.

3.2.3 Rizika rozhodování

Každé rozhodování je spojeno s určitými riziky. I v odborné literatuře se lze setkat s analyzováním rizik na různých úrovních nebo v oblastech rozhodování. Například Vendel (2007) uvádí, že „*žáci ve svém rozhodování čelí právě problémům, které jsou přímo spojené s rozhodováním o budoucnosti, o dalším vzdělávacím nebo profesním směřování*“ (Vendel, 2007, s. 119). V této souvislosti se velmi často pracuje s tzv. Gatiho taxonomií (viz obrázek 3), podle které jsou rizika rozhodování rozdělena do tří kategorií (Gati, Krausz, & Osipow, 1996):

1. nedostatek připravenosti,
2. nedostatek informací,
3. inkonzistence⁴ informací.

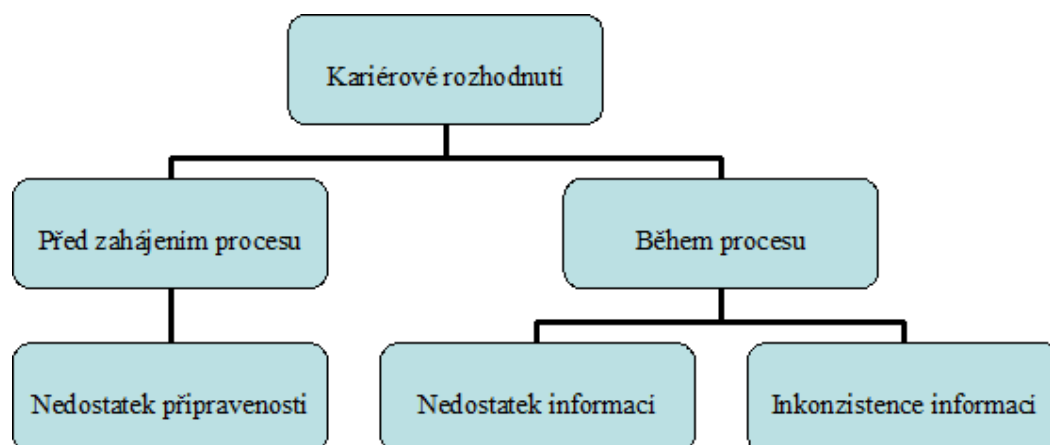
Přestože toto dělení je vztaženo na oblast profesního rozhodování o budoucím kariérovém uplatnění, lze ho podle nás využít i pro rozhodování žáků o jejich dalším směřování ve vzdělávání. Rozhodování o budoucí profesi je přece svázáno s rozhodováním

---

⁴ nejednoznačnost, nestálost.

o budoucím vzdělávání a zároveň jsou si tato rozhodování svou podstatou blízká (v obou případech mluvíme o motivaci i o informacích, které jedinec při svém rozhodování má nebo by měl mít).

Obrázek 3 Počáteční teoretická taxonomie kariérového rozhodování

Zdroj: Gati, Krausz a Osipow (1996)

Různí autoři vnímají překážky v rozhodování v různých oblastech, ať už konkrétních, nebo jen teoretických. Například Grasseová (2013) vidí překážky v rozhodování ve dvou oblastech – subjektivní, které jsou dány osobnostně (schopnost práce s informacemi, orientace, schopnost řešit problémy), a objektivní, které vycházejí z prostředí (nedostatečná kvalita předkládaných informací). Tyto bariéry však korespondují s výše uvedenou Gatiho taxonomií rizik rozhodování, neboť subjektivní překážky odpovídají první kategorii v taxonomii a objektivní zbylým dvěma kategoriím.

Zásadní problém lze vidět především v oblasti nedostatku informací, podle kterých lze činit buď správná, nebo chybná rozhodnutí. Žáci se při svém rozhodování pochopitelně řídí vlastním úsudkem, ten je však ovlivněn mnoha informacemi. Hlad'o (2012) uvádí, že „většina žáků má spíše nedostatek informací o tom, kde a jak mohou potřebné informace získat“ (Hlad'o, 2012, s. 46). Tato skutečnost je pokládána spíše za důsledek chabých schopností žáků pracovat s informačními zdroji nežli za nedostatek těchto zdrojů, neboť vzhledem k množství možností studií v terciálním vzdělávání⁵ potřebují žáci pro svá

⁵ V současné době působí na území České republiky 26 veřejných vysokých škol, 2 státní vysoké školy, 35 soukromých vysokých škol a 17 poboček zahraničních vysokých škol. Zdroj: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/prehled-vysokych-skol-v-cr-3>.

rozhodování poměrně velké množství informací o oborech či programech⁶ studia, jejich délce, obsahu a náročnosti, o možnostech přijetí ke studiu a obsahu přijímacích zkoušek, o uplatnění v praxi po absolutoriu, o výši platů a požadavcích na trhu práce, o poplatcích za studium a také o postavení dané vysoké školy, jejím zázemí apod.

Hlad'o (2012) rozděluje nedostatek informací na čtyři podskupiny:

- nedostatek znalostí o krocích v rozhodovacím procesu,
- nedostatek informací o sobě samém,
- nedostatek informací o různých alternativách,
- nedostatek informací o způsobech získávání dodatečných informací.

Mnoha autory je nedostatek informací o sobě samém a informací o tom, jak učinit rozhodnutí, považován za stěžejní otázku při rozhodování o další vzdělávací cestě – toto například uvádí také Matuščinová (2017). Mít informace o sobě samém, o svých schopnostech a dovednostech je možno brát jako poměrně zásadní otázku pro sebepoznání člověka.

3.3 Rozhodovací proces a metody rozhodování

Rozhodovací proces je definován jako „*postup řešení rozhodovacích problémů, ve kterých je nutno vybrat jedno rozhodnutí z více možných variant řešení*“ (Šubrt a kol., 2015, s. 113). Fotr (2006) definuje rozhodovací procesy jako „*procesy řešení rozhodovacích problémů, tedy problémů s více (alespoň dvěma) variantami řešení*“ a dále uvádí, že „*problémy s jedním řešením (ať existuje pouze jediné řešení, resp. bylo nalezeno pouze jediné řešení) nejsou rozhodovacími problémy a jejich řešení nevyžaduje rozhodovací proces*“ (Fotr, 2006, s. 42).

V Sociologické encyklopedii jsou uvedeny tyto základní fáze rozhodovacího procesu (Nešpor, 2017):

1. Zjištění potřeby řešit určitý problém.
2. Rozbor a formulace problému – stanovení cílů, kterých má být dosaženo, a zároveň zjištění potřebných informací, prostředků i časového limitu pro řešení.
3. Stanovení množiny variant řešení.

---

⁶ Podle novely zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů v platném znění již mluvíme od roku 2016 pouze o studijních programech. Zdroj: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/legislativa>

4. Volba jedné z variant a finální formulace rozhodnutí (většinou se hledá optimální varianta vzhledem ke stanovenému cíli a všem omezujícím podmínkám).

Podle Šubrt a kol. (2015) probíhá rozhodování za různých podmínek, přičemž varianty řešení je potřebné posuzovat z hlediska budoucího stavu, za něhož bude vybraná varianta realizována. Lze tedy konstatovat, že pořadí fází stanovení kritérií a vlastní tvorba variant záleží na přístupu k rozhodování toho, kdo rozhoduje. V rozhodování, a tedy ve stanovení kritérií a variant lze pokládat za logické, když rozhodovatel bude začínat od cílů, kterých se má rozhodnutím dosáhnout. Je však možný i opačný přístup zaměřený na varianty a teprve po jejich stanovení lze vytvářet soubor kritérií, kterými budou tyto varianty hodnoceny. Ovšem i tady by si měl rozhodovatel stanovit cíl.

Lze říci, že rozhodnutí je výsledkem rozhodovacího procesu a vyjadřuje vlastně jednoznačně formulovaný závěr o výběru jedné z možných variant řešení. Metody rozhodování se liší podle podmínek, za kterých rozhodování probíhá. Šubrt a kol. (2015) uvádí v této souvislosti tyto podmínky:

- a) Rozhodování za jistoty – stav úplné informovanosti o jednotlivých variantách a jejich důsledcích. Rozhodovatel má spolehlivou informaci o budoucím stavu.
- b) Rozhodování za nejistoty – výskyt různých stavů není znám. Rozhodovatel nemá žádné informace o budoucí situaci, která nastane v době realizace vybrané varianty rozhodnutí.
- c) Rozhodování za rizika – jsou známy varianty řešení, jejich efektivnost. Tím, že rozhodovatel má k dispozici určitým způsobem věrohodné zprávy o budoucím vývoji situace, je pravděpodobnost výběru optimální varianty vyšší.

3.3.1 Vícekriteriální rozhodování

Vícekriteriální rozhodování je součástí rozhodovacího procesu. Podle Borovcové (2010) je předností metod vícekriteriálního hodnocení variant usnadnění práce rozhodovatele při řešení úloh uspořádání variant s použitím rozsáhlejšího souboru kritérií. Vícekriteriální rozhodování umožňuje vymezení dílčích kroků řešení při zachování racionálního postupu i zviditelnění celého postupu hodnocení a rozhodování.

Proces rozhodování ve vícekriteriálním rozhodování lze rozdělit do několika etap neboli fází. Přístupy k jednotlivým fázím se však liší, a to podle toho, zda je součástí rozhodování identifikace rozhodovacích problémů, zda se zahrnuje určení osob, které rozhodují, nebo zda se jedná o výběr řešení daného problému. Celý proces vícekriteriálního

rozhodování je velmi složitý a náročný. Tato složitost je dána právě použitím mnoha kritérií, která jsou často vyjadřována v různých jednotkách. Požadavkem také často bývá hodnocení smíšené soustavy kritérií, tedy kritérií, která jsou kvantitativní i kvalitativní povahy. Vícekriteriální rozhodování může vést ke čtyřem různým výsledkům (Belton, a kol., 2002):

- volba – ze souboru variant je zvolena ta nejlepší,
- rozřídění – varianty jsou rozděleny do skupin, např. přijatelné, přijatelné s výhradou, nepřijatelné,
- preferenční uspořádání – varianty jsou seřazeny od nejlepší po nejhorší,
- portfolio – vybráno je více variant s přihlédnutím k jejich vzájemným interakcím, pozitivním a negativním synergickým a omezeným zdrojům.

Modely vícekriteriálního rozhodování se liší podle charakteru variant nebo přípustných řešení. Podle způsobu zadávání lze rozlišit dvě základní skupiny modelů (Šubrt a kol., 2015):

1. Modely vícekriteriálního hodnocení variant jsou zadávány pomocí konečného seznamu variant a jejich ohodnocení podle jednotlivých kritérií.
2. Modely vícekriteriální optimalizace mají množinu variant s nekonečně mnoha prvky vyjádřenou pomocí omezujících podmínek a ohodnocení jednotlivých variant je dáno jednotlivými kriteriálními funkcemi.

Vícekriteriální hodnocení variant řeší problémy formou výběru jedné varianty z mnoha dle stanovených kritérií; lze také hledat variantu kompromisní, případně seřadit varianty od nejlepší po nejhorší popřípadě i vyloučit varianty, které nejsou dostatečně efektivní pro řešení nebo zvolený cíl (Šubrt a kol., 2015).

3.3.2 Kritéria a varianty

Stanovení kritérií je základní částí vícekriteriálního rozhodovacího procesu. Kritérium je prostředek, kterým hodnotíme varianty, je to způsob jak změřit, že varianty plní stanovené cíle. Varianty jsou definovány jako rozhodovací možnosti, které jsou pečlivě vybírány pro svou dosažitelnost a logiku. Hodnocení variant podle jednotlivých kritérií může být realizováno v různých jednotkách i různými měřítky. Významná je v této souvislosti transformace vstupních informací na srovnatelné jednotky, které umožní agregaci podle stanovených kritérií. Transformaci je možno realizovat prostřednictvím stupnic a škál, které řadíme mezi nejjednodušší metody vícekriteriálního hodnocení. Mezi nejznámější stupnice

lze zařadit nominální, ordinální a kardinální číselné stupnice, z nichž poslední jmenovaná je známá jako Likertova stupnice (Soukopová, 2013):

- vůbec nevystihuje (vůbec nesouhlasím) 1
- spíše nevystihuje (nesouhlasím) 2
- nevím (ani souhlas, ani nesouhlas) 3
- spíše vystihuje (souhlasím) 4
- zcela vystihuje (zcela souhlasím) 5

Stupnice a škály se používají velmi často v expertním posuzování, neboť jejich výhodou je poměrně relativní jednoduchost při hodnocení variant. Nedostatkem je však to, že stupnice nerozlišují důležitost kritérií. Tento nedostatek lze pak řešit vyjádřením preferencí mezi kritérii (Soukopová, 2013). Úkolem rozhodovatele je pak vybrat variantu, která dosahuje stanovených cílů co nejlépe (Šubrt a kol., 2015).

Kritérium může být (Šubrt a kol., 2015):

- kvalitativní – hodnoty variant jsou objektivně měřitelné,
- kvantitativní – hodnoty variant nelze objektivně měřit, jedná se často o hodnoty subjektivní, odhadnuté.

Kritéria podle povahy dělíme na (Šubrt a kol., 2015):

- maximalizační – nejlepší varianta má nejvyšší hodnotu,
- minimalizační – nejlepší varianta má nejnižší hodnotu.

Soubor kritérií je jedinečný pro každý konkrétní rozhodovací problém, a neexistuje tak jeden univerzálně platný soubor kritérií, jsou pouze řady doporučení a pravidel pro tvorbu souboru kritérií. K tomu Blažek (2011) uvádí, že soubor kritérií by měl splňovat následující požadavky:

- úplnost – možnost posoudit všechny přímé i nepřímé, pozitivní i negativní důsledky variant,
- měřitelnost – podle toho, zda jsou kvalitativní nebo kvantitativní povahy,
- neredundanci – kritéria by se neměla překrývat, protože překrývání vede k znásobení významu těchto kritérií,
- operacionalitu – jednoznačnost a srozumitelnost – rozhodovatel by měl jasně poznat, co se daným kritériem měří,
- minimální rozsah – pro přehlednost by měl být počet kritérií co nejmenší.

3.3.3 Metody stanovení kritérií a jejich vah

Předpokladem stanovení kritérií a jejich vah je dobře znát charakter kritérií, podle kterých se rozhoduje. Toto patří k základním předpokladům volby vhodné metody a následnému výběru nejlepší varianty. Některé metody umožňují zahrnout pouze určité typy kritérií, případně doporučují různé postupy pro jejich různé typy. Navíc ne všechna kritéria v daném souboru kritérií mají pro rozhodovatele stejný význam. K rozlišení důležitosti jednotlivých kritérií slouží váhy. Ty odrážejí relativní významnost kritéria v daném souboru. Šubrt a kol. (2015) uvádí, že „*stanovení vah kritérií bývá výchozím krokem analýzy modelu vícekritériální analýzy variant*“ (Šubrt a kol., 2015, s. 157).

Pro stanovení vah kritérií lze najít celou řadu různých metod. K těm jednodušším patří přímé metody, při kterých se subjektivně určují nenormované váhy jednotlivých kritérií ve zvolené bodové stupnici. K těmto metodám lze zařadit metodu bodovací. Další skupinou jsou pak metody nepřímé, z nichž v praxi nejčastěji používaná je metoda párového porovnání, a také metoda Fullerova trojúhelníku nebo Saatyho metoda.

Metoda pořadí – jedná se o metodu, která je založena na ordinální informaci⁷ o preferenci jednotlivých kritérií. Rozhodovatel musí dodat pořadí, v němž preferuje jednotlivá kritéria, pak stačí přiřadit jednotlivým kritériím sestupně dle pořadí body, přičemž nejdůležitější kritérium má tolik bodů, kolik je kritérií, druhé nejdůležitější má pak o bod méně atd., až nejméně preferované kritérium má přiřazen jeden bod. Na závěr se sečtou přidělené body a tímto součtem se všechny přidělené body vydělí. Takto jsou stanoveny váhy jednotlivých kritérií a normalizací se docílí součet vah roven 1.

Metoda bodovací – jedná se o metodu obdobnou jako je metoda pořadí, ale na rozdíl od ní vyžaduje kardinální informaci⁸ o preferencích jednotlivých kritérií. Rozhodovatel každému kritériu přiřadí určitý počet bodů podle toho, jak moc toto kritérium preferuje. Následně se sečte počet přidělených bodů a jejich součtem se získají váhy podělením přidělených bodů.

Fullerova metoda – tato metoda je vlastně bodovací metoda používaná v situacích, kdy pro velký počet kritérií je pro rozhodovatele obtížné obodovat jednotlivá kritéria. Pro použití této metody stačí rozhodnout o důležitosti kritérií, a to vždy jen mezi dvěma. Každá možná dvojice je právě jedinou dvojicí a rozhodovatel z této dvojice určí to kritérium,

---

⁷ Ordinální informaci se rozumí jejich uspořádání podle důležitosti.

⁸ Kardinální informace kvantifikuje rozdíl mezi objekty.

které je pro něj důležitější, a tomu se přidělí bod (v případě dvou stejně důležitých se přiřadí půl bodu). Na závěr se sečte počet bodů přidělený kritériím a normalizací se získají váhy.

Metoda párového porovnání – základem je zjišťování preferenčních vztahů dvojic kritérií. Pro vyjádření preferencí se používá tzv. Fullerův trojúhelník. Pro každé kritérium se zjišťuje počet jeho preferencí vzhledem ke všem ostatním kritériím souboru. V trojúhelníkové matici rozhodovatel u každé dvojice kritérií zjišťuje, zda preferuje kritérium uvedené v řádku před kritériem uvedeným ve sloupci. V případě preference označí hodnotu 1, v opačném případě 0. Pro každé kritérium je následně stanoven počet jeho preferencí, který je roven součtu jednotek v řádku uvažovaného kritéria zvětšenému o počet nul ve sloupci tohoto kritéria (Borovcová, 2010).

Saatyho metoda – tuto metodu lze rozdělit do dvou kroků. První krok je stejný jako v metodě párového porovnání, kdy se opět zjišťují preferenční vztahy dvojic kritérií a uvádějí se do tzv. Saatyho matice S , která je symetrická, s prvky s_{ij} . Na rozdíl od metody párového srovnávání se však kromě směru preference dvojic kritérií určuje také velikost této preference. Velikost je vyjádřena určitým počtem bodů ze zvolené bodové stupnice, pro kterou Saaty doporučuje využít k vyjádření velikosti preferencí bodové stupnice opatřené deskriptory. Výsledkem je získání pravé horní trojúhelníkové části matice velikostí preferencí – Saatyho matice (Borovcová, 2010).

4 Vlastní práce

V souladu s cíli práce jsme si položili otázky: Podle čeho si studenti vybírají obor nebo kombinaci oborů na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci? Co bylo pro ně tím určujícím faktorem při jejich volbě? Jakým způsobem žáci, budoucí studenti, dospěli ke svému rozhodnutí? Abychom získali odpovědi, sestavili jsme anonymní dotazník, který jsme předložili studentům prvního ročníku prezenčního studia v zimním semestru akademického roku 2019/2020. Tato volba měla několik důvodů – studium na pedagogické fakultě je studiem mnohooborovým, spojujícím technické, přírodní i filologické a filozofické obory, výsledky tedy mohou být v určité míře aplikovatelné i na jiných typech fakult. Prostředí dané fakulty je mi známé skladbou oborů i jejich náplní.

Na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci je možno studovat jak učitelské, tak neučitelské vzdělávací programy v širokém spektru oborů, počínaje studiem věnovaným přípravě učitelů mateřských škol a konče speciálními pedagogy a logopedy. Od roku 2018, kdy Univerzita Palackého v Olomouci získala institucionální akreditaci dle zákona č. 111/1998 Sb. (Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách), byly pro akademický rok 2019/2020 připraveny studijní programy ve dvou oblastech vzdělávání (Nařízení vlády č. 275/2016 Sb., o oblastech vzdělávání ve vysokém školství), Neučitelská pedagogika a Učitelství. V těchto oblastech fakulta garantuje 22 studijních programů rozdělených na bakalářské, navazující magisterské a magisterské tzv. dlouhé programy realizované v prezenční a kombinované formě. Studium je z větší části realizováno v oblasti vzdělávání Učitelství formou dvouoborové kombinace, kdy si zájemce o studium vybírá ze dvou studijních programů, které fakulta nabízí spolu s dalšími fakultami univerzity.

4.1 Metodika

Úvodní část našeho průzkumu byla věnována stanovení kritérií, jež ovlivňují výběr vysoké školy – v našem případě Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Pro volbu kritérií byl vzhledem k povaze zvolených cílů zvolen kvantitativní postup a použit nestandardizovaný dotazník, který je uveden v příloze 1. Dotazník obsahuje celkem 7 otázek, které kombinují otázky uzavřené, alternativní, výčtové i otevřené. V něm jsme si položili tyto tři výzkumné dotazy:

1. Z jakého prostředí se žáci na vysokou školu hlásí?

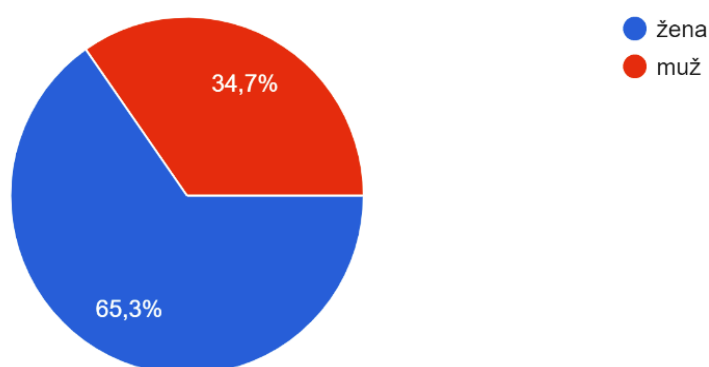
2. Která kritéria jsou pro žáky při rozhodování nejdůležitější?
3. Jaké vnější faktory vstupují do rozhodovacího procesu žáků při výběrů vysoké školy – Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci?

Dotazník byl vyhodnocen standardní formou výčtu četností a průměrů. Pomocí zvolené metody vícekritériální analýzy variant byl sestaven rozhodovací model žáka pro volbu oboru dané vysoké školy. Výsledné varianty mohou být pak podkladem pro doporučení vysoké škole například k zacílení marketingové strategie nebo pro motivaci rozhodování zájemců o studium.

4.1.1 Popis výzkumného vzorku

Abychom mohli stanovit důležitost kritérií rozhodování žáků o volbě jejich vzdělávacího oboru na vysoké škole a podmínek, které k tomu žáky vedly, oslovili jsme v zimním semestru akademického roku 2019/2020 studenty prvních ročníků dotazníkem (příloha 1). V rámci dotazníku byly položeny otázky, které se staly základem pro sestavení kritérií a vah rozhodovacího modelu. Dotazník byl distribuován elektronickou formou (Google Formulář) mezi studenty bakalářského studia prezenční formy, přičemž na položené otázky z 375 oslovených studentů odpovědělo 95. Návratnost tedy činila 25,33 %. Z těchto 95 studentů bylo 65,3 % žen a 34,7 % mužů (viz obrázek 4).

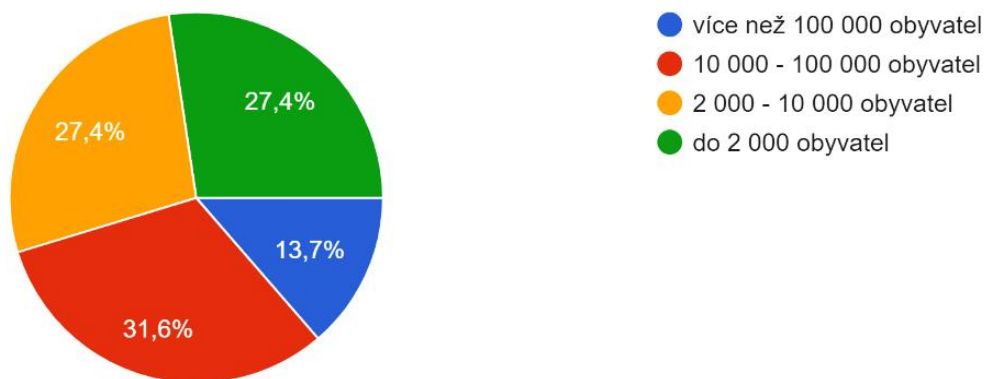
Obrázek 4 Rozdělení respondentů podle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování

Pro dokreslení situace studenta – respondenta, jsme se zeptali také na velikost obce, odkud student pochází, a vzdálenost, kterou musí urazit cestou na fakultu za studiem.

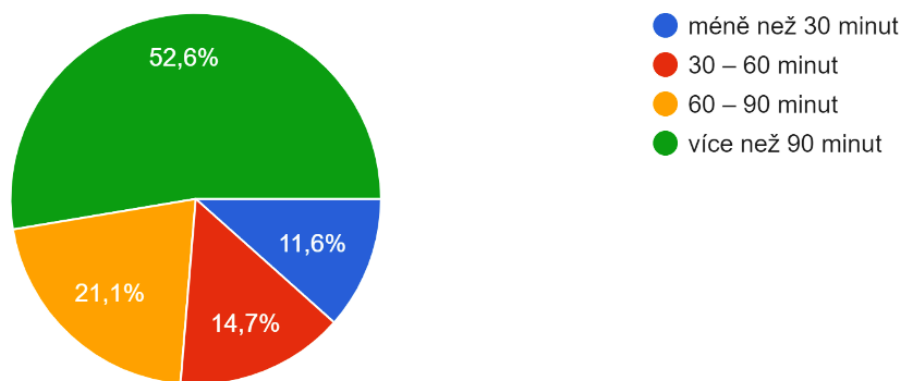
Obrázek 5 Rozdělení respondentů podle velikost obce, ze které pocházejí

Zdroj: vlastní zpracování

Na obrázku 5 je znázorněno procentní rozvrstvení velikostí sídel, ze kterých pocházejí respondenti, přičemž pouhých 13,7 % respondentů je z obce nad 100 000 obyvatel. Většina respondentů je tedy z obcí menších až malých. To odpovídá demografickému rozvrstvení Olomouckého kraje, které je tvořeno především obcemi s menším počtem obyvatel. S tímto zjištěním koresponduje i následující graf na obrázku 6, podle nějž dvě třetiny respondentů dojíždí z poměrně velké vzdálenosti, což jim zabírá víc jak hodinu času, u 52,6 % je to více jak 90 minut.

Obrázek 6 Velikost dojezdové doby respondentů na zvolenou fakultu

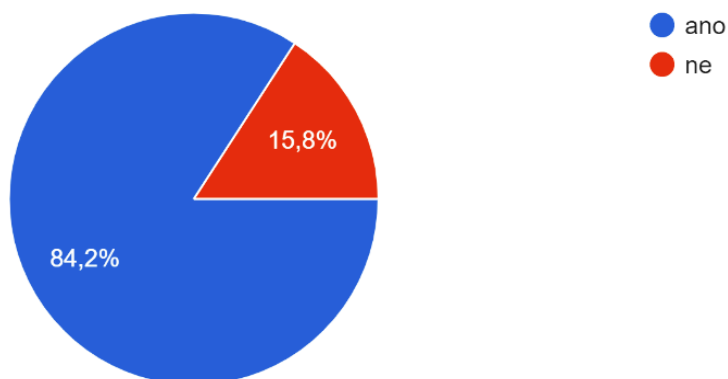

Zdroj: vlastní zpracování

Rovněž jsme se zeptali, zda studium učitelství na pedagogické fakultě a příslušný studijní obor, který si respondenti zvolili, byl jejich prvotní privilegovanou volbou. Na tuto

otázku nám odpovědělo kladně 84,2 % respondentů, což je pozitivní zjištění jak pro fakultu samotnou, tak pro budoucnost učitelského povolání (viz obrázek 7).

Obrázek 7 Preference studia na Pedagogické fakultě UP Olomouc

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.2 Základní faktory pro stanovení kritérií

Pro vytvoření rozhodovacího modelu volby vzdělávacích oborů, které si studenti zvolili a nyní studují, jsme stanovili 13 otázek, které se staly základem pro sestavení kritérií. Volba kritérií byla pro nás tím nejdůležitějším krokem, neboť jsme sledovali jak jejich vzájemnou nezávislost, tak pokrytí podle nás všech relevantních oblastí a zároveň jsme se snažili o jejich poměrně malý počet z důvodu přehlednosti. Na základě těchto předpokladů jsme tedy stanovili tyto otázky (kritéria):

- K1 Absolvování uvedeného oboru považuje má rodina ze správnou cestu, očekává to ode mne.
- K2 Jsem studijní typ, chtěl(a) jsem tento obor studovat. Obor mě dlouhodobě zajímá.
- K3 Obor jsem zvolil(a), protože má ve srovnání s jinými obory atraktivní a kvalitní náplň. Absolutorium oboru mě zvýhodní při hledání zaměstnání.
- K4 Obor garantují osobnosti, působí zde význační profesori. Chci, aby mě učili ti nejlepší.
- K5 Kamarádi a vrstevníci studují stejný nebo podobný obor. Chci zůstat se svými kamarády.
- K6 Chci být v budoucnosti učitel(ka), pedagogický pracovník, pracovnice, baví mne práce s lidmi.

- K7 Důležité je pro mě především získání vysokoškolského titulu, který mi dodá prestiž a zvýší sociální status.
- K8 Studovat tento obor pro mě znamená studovat v prostředí, které je atraktivní (technické vybavení, knihovna, informační systém atd.).
- K9 Studium tohoto oboru je ve srovnání se studiem jiných oborů pro mne a mé rodiče ekonomicky nenáročné.
- K10 Mohu studovat blízko svého bydliště, mám dobrou dopravní dostupnost.
- K11 Výhodou studia je jeho provázání s praxí.
- K12 Je vysoká šance studium oboru dokončit, je známo, že jej dokončí velký počet přijatých uchazečů.
- K13 Přijetí ke studiu bylo snadné, probíhalo bez přijímacích zkoušek nebo zkoušky byly lehké.

Těchto 13 kritérií bylo hodnoceno respondenty, přičemž pro následné stanovení vah jednotlivých kritérií na základě kardinální informace, kterou získáme o jejich preferencích, byla použita *bodovací metoda*, která jako jediná z metod odráží subjektivní postoj rozhodovatele, v našem případě respondenta – studenta, který přiřazuje body za jednotlivá kritéria podle svých postojů či pocitů. Body jsou přidělovány respondenty na stupnici od 1 do 5 (*1 – vůbec nevystihuje, 2 – spíše nevystihuje, 3 – nevím, 4 – spíše vystihuje a 5 – zcela vystihuje*) a výsledné pořadí oborů je určeno pomocí součtu bodů obdržovaných za jednotlivá kritéria podělených počtem respondentů, kteří hodnotili jeden obor. V tabulce 3 jsou v procentech uvedeny výsledky hodnocení důležitosti jednotlivých kritérií ze strany respondentů, tedy jejich preferencí. Žlutým podbarvením a tučným písmem jsou zvýrazněny maximální hodnoty preferencí kritérií ve vztahu k jednotlivým škálám.

Tabulka 3 Výsledky hodnocení důležitosti kritérií ze strany respondentů v procentech

Škála	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13
1 vůbec nevystihuje	25 %	6 %	3 %	14 %	57 %	2 %	9 %	5 %	23 %	25 %	1 %	16 %	21 %
2 spíše nevystihuje	32 %	7 %	14 %	18 %	26 %	7 %	28 %	21 %	22 %	23 %	9 %	16 %	25 %
3 nevím	14 %	18 %	23 %	45 %	8 %	9 %	9 %	25 %	32 %	8 %	39 %	45 %	8 %
4 spíše vystihuje	23 %	47 %	37 %	17 %	4 %	31 %	37 %	37 %	19 %	27 %	38 %	17 %	24 %
5 zcela vystihuje	6 %	21 %	23 %	6 %	4 %	51 %	16 %	12 %	4 %	16 %	13 %	6 %	21 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky 3 vyplývá, že kritérium K5 (Kamarádi a vrstevníci studují stejný nebo podobný obor. Chci zůstat se svými kamarády) bylo 57 % respondentů hodnoceno stupněm 1 (vůbec nevystihuje) a naopak 51 % respondentů hodnotilo kritérium K6 (Chci být v budoucnosti učitel(ka), pedagogický pracovník, pracovnice, baví mne práce s lidmi) stupněm 5 (zcela vystihuje). Připočteme-li k tomuto číslu i 31 % respondentů, kteří hodnotili toto kritérium stupněm 4 (spíše vystihuje), můžeme konstatovat, že povolání učitel si v budoucnu zvolí 82 % respondentů, což koresponduje i s údaji uvedenými v grafu na obrázku 7, kde si 84,2 % respondentů zvolilo studium daného oboru na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého jako svou první a hlavní volbu, a tedy již vstupovalo do studia na fakultě s tím, že se tomuto povolání bude po dokončení studia věnovat.

4.1.3 Volba rozhodovací metody – postupu řešení

V předchozím textu jsme uvedli, že používáme v rámci rozhodovacích modelů Bodovací metodu, která svou metodikou odráží subjektivní postoje rozhodovatelů, tudíž na základě údajů uvedených v tabulce 3 jsme přistoupili ke stanovení úrovně důležitosti jednotlivých kritérií a tím jejich preferencí. Dalším krokem je určení vah kritérií. Pro určení jejich vah jsme procenta uvedené v tabulce 3 převedli na desetinná čísla (viz tabulka 4).

Tabulka 4 Výsledky hodnocení důležitosti kritérií ze strany respondentů

Škála	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13
1 vůbec nevystihuje	0,25	0,06	0,03	0,14	0,57	0,02	0,09	0,05	0,23	0,25	0,01	0,16	0,21
2 spíše nevystihuje	0,32	0,07	0,14	0,18	0,26	0,07	0,28	0,21	0,22	0,23	0,09	0,16	0,25
3 nevím	0,14	0,18	0,23	0,45	0,08	0,09	0,09	0,25	0,32	0,08	0,39	0,45	0,08
4 spíše vystihuje	0,23	0,47	0,37	0,17	0,04	0,31	0,37	0,37	0,19	0,27	0,38	0,17	0,24
5 zcela vystihuje	0,06	0,21	0,23	0,06	0,04	0,51	0,16	0,12	0,04	0,16	0,13	0,06	0,21

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnoty váhového vektoru jsou normalizovány dle rovnice (1).

$$v_j = \frac{b_j}{\sum_{j=1}^n b_j}, \quad j = 1, 2, \dots, n \quad (1)$$

kde b_i je součet všech bodů od jednotlivých respondentů, které byly j -tému kritériu jimi přiděleny (Šubrt a kol., 2015).

Pro stanovení úrovně jednoho bodu byly body 1 až 5 ze škály Likertovy stupnice sečteny. Součet bodů je 15, úroveň jednoho bodu je tedy 1/15. Úrovně jednotlivých bodů, jsou uvedeny v tabulce 5.

Tabulka 5 Stanovení úrovně jednoho bodu

Popis	Bod	Úroveň jednoho bodu
vůbec nevystihuje	1	0,066666667
spíše nevystihuje	2	0,133333333
nevím	3	0,2
spíše vystihuje	4	0,266666667
zcela vystihuje	5	0,333333333
Celkem	15	1

Zdroj: vlastní zpracování

Váhy jednotlivých kritérií jsme stanovili jako součin úrovně jednoho bodu a součtu bodů určených respondenty jako maximální (viz tabulka 4) dělený jejich počtem. Výsledek této operace je uveden v tabulce 6.

Tabulka 6 Stanovení vah jednotlivých kritérií

Popis kritéria	Kritérium	Váhy
Absolvování uvedeného oboru považuje má rodina ze správnou cestu, očekává to ode mne.	K1	0,04
Jsem studijní typ, chtěl(a) jsem tento obor studovat. Obor mě dlouhodobě zajímá.	K2	0,11
Obor jsem zvolil(a), protože má ve srovnání s jinými obory atraktivní a kvalitní náplň. Absolutorium oboru mě zvýhodní při hledání zaměstnání.	K3	0,09
Obor garantují osobnosti, působí zde význační profesori. Chci, aby mě učili ti nejlepší.	K4	0,09
Kamarádi a vrstevníci studují stejný nebo podobný obor. Chci zůstat se svými kamarády.	K5	0,03
Chci být v budoucnosti učitel(ka), pedagogický pracovník, pracovnice, baví mne práce s lidmi.	K6	0,15
Důležité je pro mě především získání vysokoškolského titulu, který mi dodá prestiž a zvýší sociální status.	K7	0,09
Studovat tento obor pro mě znamená studovat v prostředí, které je atraktivní (technické vybavení, knihovna, informační systém atd.).	K8	0,09
Studium tohoto oboru je ve srovnání se studiem jiných oborů pro mne a mé rodiče ekonomicky nenáročné.	K9	0,06
Mohu studovat blízko svého bydliště, mám dobrou dopravní dostupnost.	K10	0,07
Výhodou studia je jeho provázání s praxí.	K11	0,07
Je vysoká šance studium oboru dokončit, je známo, že jej dokončí velký počet přijatých uchazečů.	K12	0,08
Přijetí ke studiu bylo snadné, probíhalo bez přijímacích zkoušek nebo zkoušky byly lehké.	K13	0,03
Celkem		1,00

Zdroj: vlastní zpracování

Takto stanovené váhy byly následně aplikovány na jednotlivé studijní obory a jejich kombinace, které respondenti uvedli v rámci dotazníkového šetření a jsou výchozím bodem k analýze rozhodovacího modelu za pomoci vícekriteriální analýzy.

4.2 Rozhodovací modely vlivu základních faktorů

4.2.1 Rozhodovací modely volby studijního oboru

Hlavním cílem modelů teorie rozhodování je výběr rozhodnutí pro danou rozhodovací situaci, které při realizaci určitých podmínek zajistí nejlepší výsledek. V našem případě řešíme otázku rozhodnutí žáků, budoucích studentů učitelství o jejich dalším studiu, a tedy volbě oboru, resp. kombinace oborů, jež budou studovat na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V rámci jejich rozhodovacího procesu se uplatňují různá subjektivní hlediska. Proto se jeví jako užitečné formulovat rozhodovací model ve vícekriteriální formě.

Vícekriteriální model teorie rozhodování s K kritérii zobrazuje situaci, ve které má rozhodovatel na výběr z m alternativ, které jsou ovlivňovány realizací jednoho z n stavů okolností. Náš model se opírá o 13 kritérií, podle nichž se naši respondenti rozhodovali o volbě bakalářských studijních oborů akreditovaných na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a jejich vzájemných kombinací. Těmto kritériím jsme přidělili váhy dle preferencí respondentů a výsledky jsme aplikovali na studijní obory, které respondenti nyní studují v zimním semestru prvního ročníku bakalářského prezenčního studia akademického roku 2019/2020. Protože studium je na fakultě realizováno ve dvouoborové kombinaci, kdy jeden obor je hlavní a druhý vedlejší (případně dle akreditace mohou být realizovány i jednooborová studia), vytvořili jsme rozhodovací model nejprve pro studijní obory, které si respondenti zvolili jako hlavní. Tento model jsme doplnili o modely vlivu vzdálenosti dojezdu, velikosti obce, ze které respondenti pocházejí, a pohlaví respondentů. Rovněž pak byly konstruovány rozhodovací modely u jednotlivých studijních kombinací.

Respondenti uvedli jako svůj hlavní studijní obor tyto bakalářské obory se zaměřením na vzdělávání:

- Anglický jazyk,
- Český jazyk,
- Hudební kultura,
- Historie,

- Informační technologie,
- Matematika,
- Přírodopis,
- Speciální pedagogika,
- Společenské vědy,
- Učitelství praktického vyučování,
- Výchova ke zdraví,
- Výtvarná tvorba.

Rozhodovací model byl stanoven tak, že jsme sečetli body u jednotlivých kritérií, podělili je počtem respondentů a vynásobili váhou příslušného kritéria. Výsledné hodnoty jsou uvedeny v tabulce 7. V této tabulce jsou jednotlivé studijní obory seřazeny podle výsledného průměru znormovaných kritérií (viz kapitola 4.1.3) a barevně jsou vyznačeny nejvyšší hodnoty u jednotlivých kritérií K1 až K13, a to na 1., 2. a 3. místě významnosti (1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva).

Tabulka 7 Rozhodovací model hlavních oborů v bakalářském stupni studia

Studijní obor	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	Průměr
Hudební kultura	0,14	0,44	0,45	0,36	0,05	0,68	0,32	0,41	0,15	0,32	0,28	0,20	0,09	3,87
Historie	0,07	0,51	0,36	0,30	0,06	0,75	0,39	0,33	0,16	0,16	0,30	0,19	0,14	3,72
Český jazyk	0,12	0,41	0,37	0,28	0,05	0,70	0,31	0,30	0,14	0,16	0,27	0,26	0,10	3,48
Výtvarná tvorba	0,13	0,42	0,29	0,32	0,13	0,54	0,29	0,40	0,13	0,24	0,27	0,24	0,07	3,46
Speciální Pedagogika	0,08	0,37	0,33	0,24	0,05	0,70	0,36	0,33	0,18	0,14	0,28	0,27	0,10	3,42
Informační Technologie	0,06	0,28	0,45	0,32	0,05	0,68	0,23	0,32	0,12	0,18	0,25	0,24	0,15	3,29
Anglický jazyk	0,10	0,39	0,31	0,26	0,04	0,59	0,29	0,30	0,16	0,22	0,23	0,23	0,08	3,22
Společenské Vědy	0,12	0,37	0,24	0,21	0,08	0,55	0,36	0,33	0,18	0,19	0,19	0,24	0,10	3,15
Přírodopis	0,08	0,44	0,35	0,21	0,05	0,69	0,19	0,22	0,13	0,14	0,27	0,19	0,09	3,04
Matematika	0,08	0,48	0,32	0,16	0,04	0,69	0,23	0,21	0,15	0,21	0,22	0,15	0,10	3,03
Učitelství praktického vyučování	0,08	0,22	0,18	0,27	0,12	0,45	0,45	0,18	0,24	0,28	0,14	0,24	0,15	3,00
Výchova ke Zdraví	0,12	0,22	0,18	0,36	0,06	0,30	0,18	0,27	0,18	0,21	0,21	0,16	0,06	2,51

Pozn. 1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva

Zdroj: vlastní zpracování

Z modelu uvedenému v tabulce 7 je patrné, že rozhodovatelé dávali přednost ve svém rozhodnutí třem variantám, třem studijním oborům, a to Hudební kultura, Historie a Český

jazyk (všechny obory jsou zaměřeny na vzdělávání). Jednotně jsou v jejich rozhodování preferována kritéria K6 (Chci být v budoucnosti učitel(ka), pedagogický pracovník, pracovnice, baví mne práce s lidmi) a K2 (Jsem studijní typ, chtěl(a) jsem tento obor studovat). Obdobně je to u třetího preferovaného kritéria, kterým je K3 (Obor jsem zvolil(a), protože má ve srovnání s jinými obory atraktivní a kvalitní náplň. Absolutorium oboru mě zvýhodní při hledání zaměstnání), kromě oboru Historie, kde je preferováno na třetím místě kritérium K7 (Důležité je pro mě především získání vysokoškolského titulu, který mi dodá prestiž a zvýší sociální status).

Kritérium K6 je rozhodujícím kritériem u všech variant studijních oborů, výjimkou je obor Výchova ke zdraví, kde je rozhodujícím kritériem K4 (Obor garantují osobnosti, působí zde význační profesori. Chci, aby mě učili ti nejlepší). I když se tento studijní obor ocitl na posledním místě ve volbě variant, pedagogové na něm působící mají zřejmě významný vliv na rozhodnutí o volbě studia, větší než rozhodnutí být učitelem.

4.2.2 Rozhodovací modely volby kombinace studijních oborů

Studium na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci je ve vzdělávací oblasti Učitelství realizováno ve dvouoborových kombinacích (výjimečně v některých oborech i jednooborově), přičemž si uchazeči o studium již při podání přihlášky ke studiu volí, který obor bude jejich hlavním studijním oborem a který vedlejším⁹. Volba je zcela volná mezi všemi obory realizovanými na fakultě, což dává zájemcům o studium poměrně širokou nabídku při jejich rozhodování o zaměření studia.

V tabulce 7 je uveden a popsán rozhodovací model oborů, které si respondenti zvolili v rámci svého rozhodování jako hlavní studijní obory, a je tedy otázkou, jestli podobné preference v jejich rozhodování lze vysledovat, pokud se volba kombinace studijních oborů mezi hlavními a vedlejšími obory u respondentů mění. Zajímavé je i zjištění, zda z takto vytvořených rozhodovacích modelů lze dovodit, které obory jsou rozhodovateli v dané kombinaci upřednostňovány a případně proč.

---

⁹ Hlavní obor studia učitelství se od vedlejšího oboru liší zpracováním bakalářské, případně diplomové práce. Ve vedlejším studijním oboru toto není možné. Učitelství jako regulované povolání se řídí metodickým materiálem k procesu posuzování vysokoškolských studijních programů, jejichž absolventi získají odbornou kvalifikaci pedagogického pracovníka čj. MSMT-21271/2017-5 Rámcové požadavky na studijní programy, jejichž absolvováním se získává odborná kvalifikace k výkonu regulovaných povolání pedagogických pracovníků. Zdroj: http://www.msmt.cz/file/44244_1_1/

V tabulkách 8 až 10 jsou prezentovány rozhodovací modely jednotlivých kombinací studijních oborů se zaměřením na vzdělávání, které byly ze strany respondentů uvedeny jako preferenční, a to v pořadí uvedeném v tabulce 7. Každý hlavní obor má pak v příslušné tabulce uvedeny vedlejší obory, se kterými se kombinuje, respektive které si respondenti účastníci se šetření jako kombinaci oborů zvolili.

Podobně jako u modelu uvedeného v předchozí kapitole jsou v níže uvedených tabulkách 8 až 10 barevně vyznačeny a zvýrazněny u jednotlivých kritérií K1 až K13 nejvyšší hodnoty, a to na 1., 2. a 3. místě významnosti (1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva).

Jako první preferovaný obor z tabulky 7 je Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání (viz tabulka 8), který se však z pozice respondentů účastnících se našeho průzkumu kombinuje pouze se dvěma studijními obory, a to Německým jazykem se zaměřením na vzdělávání a Matematikou se zaměřením na vzdělávání.

Tabulka 8 Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání

2. studijní obor	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	Průměr
Německý jazyk	0,08	0,44	0,45	0,45	0,06	0,75	0,18	0,45	0,18	0,28	0,35	0,32	0,12	4,11
Matematika	0,20	0,44	0,45	0,27	0,03	0,60	0,45	0,36	0,12	0,35	0,21	0,08	0,06	3,62

Pozn. 1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva

Zdroj: vlastní zpracování

Druhým preferovaným oborem je studijní obor Historie se zaměřením na vzdělávání. V tabulce 9 je uveden rozhodovací model pro kombinace se třemi studijními obory, a to Přírodopis a environmentální výchova se zaměřením na vzdělávání, Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání a Matematika se zaměřením na vzdělávání.

Tabulka 9 Historie se zaměřením na vzdělávání

2. studijní obor	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	Průměr
Přírodopis a environmentální výchova	0,04	0,44	0,27	0,27	0,06	0,75	0,45	0,36	0,24	0,35	0,35	0,16	0,12	3,86
Výchova ke zdraví	0,04	0,55	0,45	0,36	0,03	0,75	0,36	0,36	0,12	0,07	0,28	0,24	0,15	3,76
Matematika	0,12	0,55	0,36	0,27	0,09	0,75	0,36	0,27	0,12	0,07	0,28	0,16	0,15	3,55

Pozn. 1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva

Zdroj: vlastní zpracování

Třetím studijním oborem je pak Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, pro něhož jsou data rozhodovacího modelu uvedena v tabulce 10. Tento studijní obor respondenti kombinovali se sedmi studijními obory, a to Informační technologie se zaměřením na vzdělávání, Přírodopis a environmentální výchova se zaměřením na vzdělávání, Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání, Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání, Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání, Historie se zaměřením na vzdělávání a Speciální pedagogika pro 2. st. ZŠ a SŠ se zaměřením na vzdělávání.

Tabulka 10 Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

2. studijní obor	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	Průměr
Informační technologie	0,08	0,44	0,45	0,45	0,15	0,75	0,27	0,36	0,18	0,28	0,35	0,24	0,15	4,15
Přírodopis a environmentální výchova	0,04	0,55	0,45	0,45	0,03	0,75	0,45	0,45	0,06	0,21	0,35	0,08	0,03	3,90
Společenské vědy	0,11	0,40	0,30	0,30	0,04	0,70	0,30	0,33	0,16	0,16	0,28	0,24	0,12	3,44
Německý jazyk	0,19	0,41	0,34	0,25	0,03	0,68	0,27	0,36	0,06	0,09	0,26	0,32	0,13	3,38
Výchova ke zdraví	0,08	0,44	0,36	0,09	0,03	0,45	0,45	0,18	0,18	0,28	0,28	0,40	0,15	3,37
Historie	0,11	0,44	0,39	0,24	0,06	0,70	0,27	0,24	0,18	0,12	0,28	0,24	0,07	3,33
Speciální pedagogika pro 2. st. ZŠ a SŠ	0,10	0,28	0,41	0,23	0,05	0,75	0,23	0,23	0,24	0,25	0,21	0,24	0,09	3,28

Pozn. 1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva

Zdroj: vlastní zpracování

Porovnáme-li výsledky v tabulce 7 s modely uvedenými v tabulkách 8 až 10, dostáváme se k podobným závěrům – i nadále platí preference kritéria K6 (Chci být v budoucnosti učitel(ka), pedagogický pracovník, pracovnice, baví mne práce s lidmi) a kritéria K2 (Jsem studijní typ, chtěl(a) jsem tento obor studovat. Obor mě dlouhodobě zajímá). Třetí kritérium se však již v rozhodování ze strany rozhodovatelů liší, a to u studijních oborů Historie se zaměřením na vzdělávání (viz tabulka 9) a Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání (viz tabulka 10). V prvním případě je preferováno v kombinaci Přírodopis a environmentální výchova se zaměřením na vzdělávání získání vysokoškolského titulu, který by dodal prestiž a zvýšil sociální status rozhodovatele (kritérium K7), a stejnou mírou je rozděleno preferování mezi kritérii K6 a K7 u kombinace s oborem Matematika se zaměřením na vzdělávání. Ve druhém případě jsou u kombinace s Přírodopisem a environmentální výchovou se zaměřením na vzdělávání na třetím místě

preferencí uvedena kritéria jak K3, K7 tak i K8 (Studovat tento obor pro mě znamená studovat v prostředí, které je atraktivní (technické vybavení, knihovna, informační systém atd.)), stejně tak K8 je preferováno na třetím místě v pořadí u kombinace s oborem Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání.

4.3 Rozhodovací modely vlivu externích faktorů

Přestože se ptáme na volbu studijního oboru, je účelné pro kritéria rozhodování stanovit vliv velikosti sídla respondentů, vzdálenosti dojezdu za studiem i pohlaví respondentů. Tyto externí faktory by totiž mohly mít svůj vliv na vlastní rozhodování respondentů – rozhodovatelů o volbě studijního oboru. Podrobili jsme je tedy analýze podobně jako vlastní volbu studijního oboru, i když se vlastně nejedná o varianty, ze kterých by si rozhodovatelé volili.

Aplikováním rozhodovacího modelu a stejného postupu jako u tabulky 7 jsme získali data, která jsou uvedena v tabulce 11 – zda respondenti volili studium oboru na fakultě jako svůj hlavní prioritní obor studia, a zda proto studium učitelství na pedagogické fakultě upřednostnili před jinými obory na jiných vysokých školách. K volbě studia učitelství jako své hlavní priority ve svém rozhodování o studiu na vysoké škole a Pedagogické fakultě UP v Olomouci se vyslovilo 84,2 % respondentů kladně a 15,8 % záporně (viz obrázek 7). Tato okolnost se odráží i v preferenci respondentů, kteří se vyslovili souhlasně v jejich rozhodnutí věnovat se učitelství (kritérium K6). Druhým preferovaným kritériem je zájem o obor a sebehodnocení, že jsem studijní typ (kritérium K2). Studium učitelství je atraktivní a má kvalitní náplň ve srovnání s jinými obory (kritérium K3), bylo u studentů třetí nejčastější volbou. Naproti tomu u těch respondentů, kteří nepreferovali učitelství jako svou první volbu v rozhodování o svém dalším studiu, je na třetím místě preferováno spíše získání vysokoškolského titulu, prestiž a zvýšení sociálního statusu (kritérium K7).

Tabulka 11 Rozhodovací model dle preference volby studia daného oboru

Hlavní volba?	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	Průměr
Ano	0,10	0,41	0,33	0,26	0,05	0,63	0,29	0,30	0,15	0,20	0,24	0,22	0,09	3,28
Ne	0,11	0,37	0,29	0,22	0,05	0,62	0,31	0,28	0,18	0,21	0,26	0,25	0,11	3,24

Pozn. 1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva

Zdroj: vlastní zpracování

Obdobně jsme pak porovnávali jednotlivá kritéria i na další vlivy, které by mohly v rozhodování absolventů středních škol mít vliv na jejich volbu studijní dráhy na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Z údajů, které jsou shrnuty v tabulce 12, vyplývá, že respondenti ve svém hodnocení jednotlivých kritérií nedělají rozdíly podle svého pohlaví. Jednotlivá kritéria jsou hodnocena jak muži tak ženami přibližně stejně a lze tedy předpokládat, že volba studia učitelství na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého nebyla ovlivněna otázkou pohlaví, přestože obecně na pedagogických fakultách studují převážně ženy¹⁰, což se projevilo i v našem dotazníkovém šetření (viz obrázek 4), kdy ze zúčastněných osob odpovědělo 65,3 % žen a 34,7 % mužů.

Tabulka 12 Rozhodovací model dle vlivu pohlaví

Pohlaví	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	Průměr
Muž	0,11	0,38	0,35	0,26	0,05	0,63	0,29	0,30	0,15	0,20	0,25	0,22	0,09	3,28
Žena	0,10	0,42	0,32	0,25	0,05	0,63	0,29	0,29	0,16	0,20	0,24	0,23	0,09	3,27

Pozn. 1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva

Zdroj: vlastní zpracování

Další model se týká doby dojezdu respondentů na fakultu a tedy toho, zda vzdálenost a délka dojezdu hrála při rozhodování o volbě studia a pohledu respondentů u jednotlivých kritérií významnější roli. Při zařazení této otázky do rozhodovacího modelu jsme vycházeli z předpokladu, že volba studia v kontextu délky dojezdové vzdálenosti v dnešní době může hrát významnou úlohu pro volbu studia, což je dáno regionálním dosahem Palackého Univerzity v Olomouci a její pedagogické fakulty, vzdáleností dalších 3 pedagogických fakult (Brno, Ostrava a Hradec Králové) i dislokací dalších dvou soukromých vysokých škol v regionu a možným sociálně–ekonomickým dopadem do rozpočtu rodin respondentů.

Z výsledku šetření vyplynulo, že 52,6 % respondentů dojíždí ze vzdálenosti, která zabere dobu větší jak 90 minut, 21,6 % respondentů stráví na cestě 60 až 90 minut, 14,7 % až 60 minut a pouze 11,6 % méně než 30 minut (viz obrázek 6 na s. 29). Zde se již rozdíly projevily. Respondenti sice i nadále preferují učitelství (kritérium K6) a hodnotí se jako studijní typy, které vybraný obor zajímá (kritérium K2), ale atraktivita a kvalita náplně

¹⁰ Podle statistik Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky v roce 2018 studovalo na pedagogických fakultách v České republice 27 762 studentů, z toho 22 082 žen a pouze 5 680 mužů. Muži tedy tvořili pouze 20,5 % všech osob připravujících se na budoucí povolání učitele Zdroj: https://dsia.msmt.cz/vystupy/vu_vs.html.

oboru, po jehož absolvování dojde ke zvýhodnění při hledání zaměstnání (kritérium K3), zde již není tak jednoznačně preferována, jako tomu bylo u otázky pohlaví.

Model uvedený v tabulce 13 ukazuje, že respondenti s dojezdovou dobou menší než 30 minut (což je dle velikosti obce především Olomouc a její okolí) volili jako třetí v pořadí kritérium K7, tedy důležitost získání vysokoškolského titulu, prestiže a zvýšení sociálního statusu, kdežto respondenti s dojezdovou dobou 60 až 90 minut preferovali jako třetí nejvýznamnější kritérium atraktivitu prostředí, technické a informační zázemí (kritérium K8). Rozdíly nejsou nijak velké, přesto vzdálenost prostředí, ze kterého respondenti dojíždějí na fakultu, a tedy vzdálenost od centra krajského města má určitý vliv na preference respondentů při rozhodování, a to zřejmě také z ekonomického hlediska.

Tabulka 13 Rozhodovací model dle délky dojezdové doby na fakultu

Dojezdová doba	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	Průměr
méně než 30 minut	0,07	0,38	0,29	0,28	0,05	0,57	0,31	0,27	0,21	0,31	0,27	0,22	0,09	3,32
30–60 minut	0,10	0,40	0,34	0,26	0,05	0,65	0,30	0,33	0,19	0,26	0,26	0,22	0,10	3,46
60–90 minut	0,10	0,40	0,31	0,26	0,06	0,59	0,30	0,32	0,14	0,20	0,25	0,24	0,10	3,26
více než 90 minut	0,11	0,42	0,34	0,25	0,05	0,65	0,28	0,28	0,14	0,16	0,24	0,23	0,08	3,22

Pozn. 1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva

Zdroj: vlastní zpracování

V neposlední řadě jsme se zaměřili i na míru vlivu velikosti obce, ze které respondenti pocházejí (viz obrázek 5 na s. 29). Olomoucký kraj se v mnohém odlišuje od jiných krajů České republiky také v sídelní skladbě, kde jediným městem nad 100 tisíc obyvatel je Olomouc, a v kategorii 10 000 až 100 000 obyvatel je pouze 8 měst (ČSÚ, 2018).

Z tabulky 14 je patrné, že velikost obce nemá prakticky žádný vliv na preferování příslušného kritéria, neboť respondenti bez rozdílu velikosti obce, ze které pocházejí, preferují na prvním místě učitelství (kritérium K6), na druhém místě se sami hodnotí jako studijní typy, které vybraný obor zajímá (kritérium K2), a na třetím místě je u nich atraktivita a kvalita náplně oboru ve vztahu ke zvýhodnění při hledání zaměstnání (kritérium K3).

Tabulka 14 Rozhodovací model dle velikosti obce – bydliště respondentů

Velikost obce	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	Průměr
do 2 000 obyvatel	0,10	0,40	0,35	0,26	0,06	0,63	0,26	0,30	0,15	0,20	0,24	0,21	0,10	3,26
2 000–10 000 obyvatel	0,10	0,42	0,33	0,27	0,05	0,63	0,31	0,29	0,16	0,19	0,24	0,25	0,08	3,32
10 000–100 000 obyvatel	0,12	0,40	0,30	0,25	0,05	0,62	0,29	0,30	0,16	0,20	0,25	0,23	0,09	3,26
více než 100 000 obyvatel	0,08	0,40	0,34	0,24	0,04	0,66	0,30	0,27	0,16	0,22	0,26	0,20	0,08	3,24

Pozn. 1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva

Zdroj: vlastní zpracování

Ve všech výše uvedených tabulkách (tabulka 11 až 14) jsou pak barevně vyznačeny nejvyšší hodnoty dosažené v hodnocení respondentů v rozhodovacím modelu ve vztahu k příslušným faktorům a pro jednotlivá kritéria, a to na 1., 2. a 3. místě významnosti (1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva).

4.4 Doplnkové faktory ovlivňující proces rozhodování

V rámci dotazníkového šetření (viz příloha 1) bylo v otázce 7 umožněno respondentům vyjádřit se, zda by doplnili seznam faktorů – kritérií o další důvod, proč si daný obor zvolili. Mnozí využili této možnosti ke sdělení, či spíše upřesnění svého postoje k výběru dané vysoké školy a studia v Olomouci – viz následující přehled:

- *Olomouc je nádherné město.*
- *Zvolila jsem si školu podle svého uvážení, a ne podle svých kamarádů a bývalých spolužáků, kdybych tak konala, tak jsem buď na medicíně, nebo na ČVUT :). Zvolila jsem si školu, která je dál od domova, protože se mi líbila škola a protože se chci osamostatnit.*
- *Zvolila jsem si historii, protože mě vždy bavil dějepis a chtěla jsem ho učit. Angličtina mě moc baví, historie už bohužel tolik ne, asi jsem očekávala něco jiného... Co se dá dělat. Každopádně učitelkou chci být na sto procent.*
- *Maturita dnes již téměř nic neznamená, tak jsem chtěla zkusit vystudovat vysokou školu a obor učitelství mě vždy bavil a nevadilo by mi ho vykonávat i v praxi.*
- *Mám rád češtinu.*

- *Tento obor se nevyskytuje na vysoké škole blízko mého bydliště (v Brně). Můžu se věnovat oběma předmětům, které mě baví.*
- *Přírodopis mě prostě a jednoduše baví, matematiku jsem si zvolila vyřazovací metodou. Tuto univerzitu jsem si vybrala díky dostupnosti, dobré prestiži a také díky znalosti Olomouce.*
- *Studium jazyků mělo být praktičtější než na filozofické fakultě.*
- *Univerzita Palackého mě velmi zaujala už na Gaudeamu v Brně*
- *Historie i matematika mě vždy bavily a vzhledem k tomu, že je považuji za jedny z nejdůležitějších napříč všemi předměty, které se učí na SŠ a 2. stupni ZŠ, tak bych je rád učil tak, aby děti bavily a reálně si z nich něco odnesly.*
- *Získ znalostí v rámci všech společenských věd a v případě nedostatečných možností zaměstnání v oboru nebo nespokojenosti s povoláním učitele mi umožňuje předem zjistit, v jakém oboru bych se mohl a chtěl profilovat v sektoru soukromém (ekonomika, sociologie, politologie, žurnalistika atd.).*
- *Baví mě práce s dětmi a předávání vědomostí a zkušeností, dále nedostal jsem se na původně zamýšlený obor, Olomouc je nádherné město.*

Z výše uvedených postojů – vyjádření respondentů vyplývá jednoznačně zájem o studium učitelství, o studium na fakultě připravující učitele v různých oborech. Baví je také práce s dětmi apod. Tyto postoje však jsou „zarámovány“ sídlem univerzity a její pedagogické fakulty, tj. městem Olomouc, jeho atraktivitou a přitažlivostí nejen pro studium.

4.5 Výsledky a diskuse

V praktické části jsme si položili otázky, podle čeho si studenti vybírají obor nebo kombinaci oborů na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, co bylo pro ně tím určujícím faktorem při jejich volbě a jakým způsobem žáci, budoucí studenti, dospěli ke svému rozhodnutí. Informace z dotazníkového šetření byly základem ke stanovení vah u jednotlivých kritérií (viz tabulka 15) a výběru kompromisní varianty pomocí postupů vícekritériální analýzy variant.

Hlavní motivací v rozhodování o volbě daného studijního oboru byla především touha být učitelem(učitelkou), pracovat s lidmi (kritérium K6), zájem o příslušný studijní obor a chuť studovat (kritérium K2), jak je uvedeno níže ve výběru nejdůležitějších kritérií (viz tabulka 15).

Tabulka 15 Důležitost jednotlivých kritérií

Pořadí důležitosti	Popis kritéria	Kritérium	Váhy
1	Chci být v budoucnosti učitel(ka), pedagogický pracovník, pracovnice, baví mne práce s lidmi.	K6	0,15
2	Jsem studijní typ, chtěl(a) jsem tento obor studovat. Obor mě dlouhodobě zajímá.	K2	0,11
3	Obor jsem zvolil(a), protože má ve srovnání s jinými obory atraktivní a kvalitní náplň. Absolutorium oboru mě zvýhodní při hledání zaměstnání.	K3	0,09
4	Důležité je pro mě především získání vysokoškolského titulu, který mi dodá prestiž a zvýší sociální status.	K7	0,09
5	Studovat tento obor pro mě znamená studovat v prostředí, které je atraktivní (technické vybavení, knihovna, informační systém atd.).	K8	0,09

Zdroj: vlastní zpracování

Za pomoci rozhodovacího modelu vícekritériální analýzy variant bylo zjištěno (viz tabulka 16), že rozhodovatelé dávali přednost ve svém rozhodnutí třem oborům (zaměření na vzdělávání):

1. Hudební kultura,
2. Historie,
3. Český jazyk.

Tabulka 16 Pořadí hlavních oborů dle průměrného počtu bodů

Studijní obor	Hudební kultura	Historie	Český jazyk	Výtvarná tvorba	Speciální pedagogika	Informační technologie
Průměrný počet bodů	3,87	3,72	3,48	3,46	3,42	3,29
Studijní obor	Anglický jazyk	Společenské vědy	Přírodopis	Matematika	Učitelství praktického vyučování	Výchova ke zdraví
Průměrný počet bodů	3,22	3,15	3,04	3,03	3,00	2,51

Pozn. 1. místo – žlutá barva, 2. místo – šedá barva a 3. místo – červená barva

Zdroj: vlastní zpracování

Obdobné výsledky lze pak spatřit u volby kombinace hlavního oboru s dalším oborem realizovaným na fakultě. I zde byla hlavní motivací v rozhodování studentů především touha být učitelem(učitelkou), pracovat s lidmi a dále zájem o příslušný studijní obor a chtít studovat (kritérium K6 a K2). Z tabulky 17 je patrné, že na prvních místech se objevily tyto kombinace studijních oborů (zaměření na vzdělávání):

1. Hudební kultura – Německý jazyk,
2. Historie – Přírodopis a environmentální výchova,
3. Český jazyk a literatura – Informační technologie.

Tabulka 17 Pořadí kombinací hlavních a vedlejších oborů dle průměrného počtu bodů

1. studijní obor	Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání		Historie se zaměřením na vzdělávání			Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání		
2. studijní obor	Německý jazyk	Matematika	Přírodopis a environ. výchova	Výchova ke zdraví	Matematika	Informační technologie	Přírodopis a environ. výchova	Společenské vědy
Průměrný počet bodů	4,11	3,62	3,86	3,76	3,55	4,15	3,90	3,44

Pozn. 1. místo – žlutá barva

Zdroj: vlastní zpracování

V rámci šetření jsme se zaměřili také na externí faktory a jejich vliv na jednotlivá kritéria, například vzdálenost školy od místa bydliště, velikost obce, ze které rozhodovatelé pocházejí (viz tabulka 18), a v neposlední řadě pohlaví rozhodovatelů a jejich prvotní volba, tj. zda fakulta byla jejich hlavní volbou při výběru studia (viz tabulka 19). Vliv těchto externích faktorů se výrazněji neprojevoval. Rozdíly v preferencích nejsou nijak výrazně velké, i když drobné odchylky zde jsou, například ti rozhodovatelé, kteří nevolili Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci jako svou první volbu, sice také chtějí být učiteli, ale více preferují získání vysokoškolského titulu, prestiž a zvýšení sociálního statusu (kritérium K7), nežli ti, kteří si fakultu zvolili na prvním místě při svém rozhodování. Stejně tak je tomu u doby dojezdu, kdy stejné kritérium upřednostňují rozhodovatelé ze vzdálenosti v čase dojezdu menším než 30 minut, což může vést k tomu, že prestiž vysokoškolského titulu je vnímána více v relativní blízkosti univerzity. Další dvě oblasti velikost obce a rozdíl v pohlaví, nemají vůbec žádný vliv na preference rozhodovatelů, neboť při své volbě upřednostňují stejná kritéria, jako jiní respondenti.

Tabulka 18 Vliv délky doby dojezdu na fakultu a velikosti obce

Vzdálenost	méně než 30 minut	30–60 minut	60–90 minut	více než 90 minut
Průměrný počet bodů	3,32	3,46	3,26	3,22
Velikost obce	do 2 000 obyvatel	2 000–10 000 obyvatel	10 000–100 000 obyvatel	více než 100 000 obyvatel
Průměrný počet bodů	3,26	3,32	3,26	3,24

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 19 Preference zvolené fakulty a vliv pohlaví

Hlavní volba?	Ano	Ne
Průměrný počet bodů	3,28	3,24
Pohlaví	Muž	Žena
Průměrný počet bodů	3,28	3,27

Zdroj: vlastní zpracování

Doplňkové faktory vyplynuly z volné nabídky v dotazníku, kde mohli rozhodovatelé vyjádřit další okolnosti, které je vedly k rozhodnutí studovat na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Tyto důvody jsou velmi rozmanité, přesto mají jedno společné, a to zájem o studium učitelství a zájem o studium obecně.

5 Závěr

Metody vícekriteriálního rozhodování se používají k určení nejlepší možné varianty z množství nabídek. Důležitou roli zde hraje správné nastavení významnosti hodnotících kritérií ze strany rozhodovatelů. V teoretické části práce je dovozeno, že oblast vícekriteriální analýzy variant obsahuje širokou škálu metod a postupů, jejichž znalost se využívá ke zkvalitnění rozhodovacích procesů.

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat rozhodovací proces absolventů středních škol, nyní studentů vysoké školy při výběru oboru či kombinace oborů na konkrétní vysoké škole. Tento rozhodovací proces je možno pokládat za vícekriteriální, neboť do něj zasahují různé okolnosti, které přímo či nepřímo ovlivňují rozhodovatele v jeho volbě. Pro realizaci tohoto cíle bylo stanoveno třináct kritérií, která by mohla vést k preferencím rozhodovatelů ve volbě mezi nabízenými studijními obory (resp. jejich kombinacemi), jež jsou realizovány na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Pro realizaci vícekriteriálního modelu byla použita jako nejvhodnější bodovací metoda, kde body byly stanoveny rozhodovateli v rámci dotazníkového šetření, které bylo realizováno v podzimních měsících akademického roku 2019/2020 mezi studenty prezenčního studia prvních ročníků bakalářských studijních oborů zařazených do oblasti vzdělávání Učitelství. Jednotlivé studijní obory jsou variantami, u kterých podle stanovených kritérií byly průměrné body vynásobeny jejich vahou. V dalším kroku byly pak vážené průměry sečteny za jednotlivá kritéria a seřazeny podle velikosti, přičemž jako preferovaná varianta byl vybrán studijní obor, který dosáhl nejvyššího průměrného hodnocení.

Výsledné varianty ukazují preferenční oblasti, vliv externích faktorů na rozhodování a kritéria, která ovlivňují vlastní rozhodnutí, přičemž pozitivním výsledkem, s ohledem na zaměření fakulty, je preferování studia učitelství a zájem o učitelství.

Výsledky v oblasti preference studijních oborů/programů mohou být využity v rámci strategie přípravy akreditací Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci například v podobě cílů, náplní studijních předmětů, kompetencí absolventů, případně mohou sloužit jako nástroj pro analýzu stávajících studijních oborů/programů. Míra vlivu externích faktorů je pak zajímavá z pohledu konceptu Public relations fakulty, které může vycházet ze získaných preferencí v oblastech regionálních, sociálních, informačních, ekonomických atd.

6 Seznam použitých zdrojů

- BLAŽEK, Ladislav, 2011. *Management: organizování, rozhodování, ovlivňování*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3275-6.
- BOROVCOVÁ, Martina, 2010. Metody vícekriteriálního hodnocení variant a jejich využití při výběru produktu finanční instituce [on-line]. In *5. mezinárodní konference Řízení a modelování finančních rizik*. Ostrava, VŠB-TU [cit. 2019-07-08]. Dostupné z: https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/rmfr/.content/galerie-dokumentu/2014/plneneni-prispevku/Borovcova.Martina_1.pdf
- ČSÚ, 2018. *Český statistický úřad k 31. 12. 2018* [on-line]. Praha: ČSÚ [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce
- DZURILLA, Vladimír a kol. 2018. *Digitální ekonomika a společnost: Vládní program digitalizace České republiky 2018+* [on-line], Úřad vlády České republiky [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/vladni-program-digitalizace-ceske-republiky-2018-digitalni-cesko-digitalni-ekonomika-a-spolecnost.aspx>
- FOTR, Jiří, 2006. *Manažerské rozhodování: postupy, metody a nástroje*. Praha: Ekopress. ISBN 80-86929-15-9.
- GATI, Itamar, KRAUSZ, Mina, Osipow, H. Samuel, 1996. A Taxonomy of Difficulties in Career Decision-Making. *Journal of Counselling Psychology* [on-line], **43**(4), pp. 510-526 [cit. 2019-07-08]. Dostupné z: https://www.academia.edu/2875966/A_taxonomy_of_difficulties_in_career_decision_making
- HAUSER, M. Robert, SEWELL, H. William, 1986. Family Effects in simple model of Education, Occupational Status and Earnings: Findings from the Wisconsin and Kalamazoo Studies. *Journal of Labor Economics* [on-line]. **4**(3), pp. S83-S115, [cit. 2019-07-09]. Dostupné z: https://www.ssc.wisc.edu/wlsresearch/publications/files/public/Hauser-Sewell_Family.Effects.S.M.E.O.S.E.pdf
- HLAĎO, Petr, 2011. Longitudinální program profesní orientace jako prostředek podpory duševního zdraví [on-line]. In E. Řehulka (Editor), *Výchova a péče o zdraví*. s. 117–127). Brno: Masarykova univerzita [cit. 2019-07-10]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2011/40/texty/2_vychova_a_pece_o_zdravii_cze.pdf

- HLAĎO, Petr, 2012. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Brno: Konvoj. Monografie (Konvoj). ISBN 978-80-7302-164-1.
- HLAĎO, Petr, BALCAR, Jiří, 2012. Sociálně-psychologické aspekty volby technického a humanitního studijního zaměření při tranzici žáků do maturitních oborů na středních školách. *Pedagogická orientace* [on-line], *Česká pedagogická společnost*, **22**(4), s. 544–564 [cit. 2019-07-10]. ISSN 1211-4669. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/pedor/archiv/2012/pedor12_4_tranzice_hladobalcar.pdf
- International Society on Multiple Criteria Decision Making* [on-line], [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <http://www.mcdmsociety.org/>
- LEMAN, Kevin, 1997. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál. Rádcí pro život (Portál). ISBN 80-7178-152-5.
- MATUŠČINOVÁ, Miroslava, 2017. Kariérová zrelosť študentov stredných škôl v období ich rozhodovania o pokračovanie v štúdiu na vysokej škole. *Kariérové poradenstvo v teórii a praxi* [on-line], **6**(11), s. 60–64, [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <http://www.euroguidance.cz/publikace/caspopis-kp-2017.pdf>
- MŠMT, 2015. *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy české republiky na období 2015-2020* [on-line]. Praha: MŠMT ČR, [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-3>
- MŠMT-1, 2019. *Statistické výstupy a analýzy* [on-line]. Praha: MŠMT ČR, [cit. 2019-07-12]. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/prijimaci-rizeni-ke-studiu-na-vysoke-a-vyssi-odborne-skole-1>
- MŠMT-2, 2019. *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+* [on-line]. Praha: MŠMT ČR, [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>
- MU, 2007. *Motivace a očekávání studentů prvních ročníků na MU 2007. Zpráva o průzkumu* [on-line]. Brno: MU, [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/metodika/rozvoj/kvalita/leaflet3.pdf>
- Nářízení vlády č. 275/2016 Sb., o oblastech vzdělávání ve vysokém školství. In. *Sbírka zákonů*. 24. 8. 2016, [cit. 2019-07-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/legislativa>

- NEŠPOR, Zdeněk, ed., 2017. *Sociologická encyklopedie* [on-line]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana
- PRUKNER, Vítězslav, NOVÁK, Jaromír, 2014. *Základy managementu* [on-line]. Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2019-07-12]. ISBN 978-80-244-4182-5 (e-kniha). Dostupné z: <https://publi.cz/books/189/09.html>
- ROTHBARD, Murray, Newton, 1995. *Ekonomické myšlení před Adamem Smithem* [online]. Mises.cz [cit. 2019-07-15]. Dostupné z: <https://www.mises.cz/clanky/dejiny-13-9-fyziokrate-daniel-bernoulli-a-pocatek-matematicke-ekonomie-1480.aspx>
- SCIO, 2012. *Motivace, priority a kvalita uchazečů o VŠ studium. Vybraná zjištění z projektů Vektor a Národní srovnávací zkoušky* [on-line]. Praha: SCIO [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: https://www.scio.cz/download/analyzy/souhrn_poznatku_Vektor_uchazeci.pdf
- SOUKOPOVÁ, Jana, 2013. *Vícekritériální metody hodnocení* [on-line]. Brno: MU [cit. 2019-07-11] Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/jaro2013/MKV_VZVP/um/33149329/Studijni_text_metody_vicekriterialniho_rozhodovani.pdf
- ŠŤASTNOVÁ, Pavlína, DRAHOŇOVSKÁ, Petra, 2012. *Jak žáci základních a středních škol vybírají svou další vzdělávací nebo pracovní kariéru: Analýza výsledků dotazníkového šetření žáků základních a středních škol* [on-line]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-69&NazevSeo=Jak-zaci-zakladnich-a-strednich-skol-vybiraji-svou->
- ŠUBRT, Tomáš a kol., 2015. *Ekonomicko-matematické metody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-563-0.
- VENDEL, Štefan, 2007. Grammar School Pupils' Career-Related Decision-Making Difficulties. *Československá psychologie* [on-line], s. 119–128, [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: http://cspsych.psu.cas.cz/files/cspsych_supplement_2007.pdf
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) [online]. In. *Sbírka zákonů*. 22. 4. 1998. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/legislativa>

7 Přílohy

Příloha 1 Dotazník	52
--------------------------	----

Příloha 1

Dotazník

Milé studentky, milí studenti,

právě jste nastoupili na vysokou školu, a to na Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. Začíná tedy pro Vás další důležité období spojené se zcela jinou podobou studia, ale i zajímavým studentským životem. Pro účely výzkumu v rámci bakalářské práce si Vás dovoluji oslovit s prosbou o vyplnění následujícího krátkého dotazníku. Výsledky výzkumu budou sloužit k lepšímu poznání volby, kterou jste učinili podáním přihlášky ke studiu. Dotazník je zcela anonymní a jeho vyplnění Vám zabere jen několik málo minut.

Děkuji Vám za ochotu a čas a přeji Vám mnoho úspěchů ve studiu.

Hana Šimková

1) Jste:

- žena
- muž

2) Jaká je velikost Vašeho současného bydliště?

- více než 100 000 obyvatel
- 10 000–100 000 obyvatel
- 2 000–10 000 obyvatel
- do 2 000 obyvatel

3) Odhadněte dojezdovou dobu jedné cesty spoji hromadné dopravy z místa vašeho bydliště do místa výuky

- Méně než 30 minut
- 30–60 minut
- 60–90 minut
- Více než 90 minut

4) Označte studijní obor učitelství, který studujete. V případě kombinace studijních oborů zaškrtněte oba.

Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání	
Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání	
Historie se zaměřením na vzdělávání	
Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání	
Informační technologie se zaměřením na vzdělávání	
Matematika se zaměřením na vzdělávání	
Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání	
Přírodopis a environmentální výchova se zaměřením na vzdělávání	
Speciální pedagogika pro 2. st. ZŠ a SŠ (tzv. dvouoborové studium)	
Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání	
Technika a praktické činnosti se zaměřením na vzdělávání	
Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku	
Učitelství pro 1. stupeň ZŠ	
Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika	
Učitelství pro mateřské školy	
Učitelství pro mateřské školy a speciální pedagogika	
Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání	
Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání	

5) Byl tento studijní obor (kombinace programů) Vaší prioritní (hlavní) volbou?

- ano
- ne

6) Proč jste si tento obor zvolil(a)?

Na škále od 1 do 5 určete, jak byly pro Vás důležité následující faktory

<i>vůbec nevystihuje</i>	<i>spíše nevystihuje</i>	<i>nevím</i>	<i>spíše vystihuje</i>	<i>zcela vystihuje</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>

1.	Absolvování uvedeného oboru považuje má rodina za správnou cestu, očekává to ode mne.	1	2	3	4	5
2.	Jsem studijní typ, chtěl(a) jsem tento obor studovat. Obor mě dlouhodobě zajímá.	1	2	3	4	5
3.	Obor jsem zvolil(a), protože má ve srovnání s jinými obory atraktivní a kvalitní náplň. Absolutorium oboru mě zvýhodní při hledání zaměstnání.	1	2	3	4	5
4.	Obor garantují osobnosti, působí zde význační profesori. Chci, aby mě učili ti nejlepší.	1	2	3	4	5
5.	Kamarádi a vrstevníci studují stejný nebo podobný obor. Chci zůstat se svými kamarády.	1	2	3	4	5
6.	Chci být v budoucnosti učitel(ka), pedagogický pracovník, pracovnice, baví mne práce s lidmi.	1	2	3	4	5
7.	Důležité je pro mě především získání vysokoškolského titulu, který mi dodá prestiž a zvýší sociální status.	1	2	3	4	5
8.	Studovat tento obor pro mě znamená studovat v prostředí, které je atraktivní (technické vybavení, knihovna, informační systém atd.).	1	2	3	4	5
9.	Studium tohoto oboru je ve srovnání se studiem jiných oborů pro mne a mé rodiče ekonomicky nenáročné.	1	2	3	4	5
10.	Mohu studovat blízko svého bydliště, mám dobrou dopravní dostupnost.	1	2	3	4	5
11.	Výhodou studia je jeho provázání s praxí.	1	2	3	4	5
12.	Je vysoká šance studium oboru dokončit, je známo, že jej dokončí velký počet přijatých uchazečů.	1	2	3	4	5
13.	Přijetí ke studiu bylo snadné, probíhalo bez přijímacích zkoušek nebo zkoušky byly lehké.	1	2	3	4	5

7) Pokud v otázce 6 nevystihuje žádný faktor důvod, proč jste si tento obor zvolil(a), doplňte ho prosím zde: